



Ընտրական իրավունքի սահմանադրական սկզբունքները

Հայաստանի Հանրապետությունում իշխանությունը պատկանում է ժողովրդին: Ժողովուրդն իր իշխանությունն իրականացնում է ազատ ընտրությունների, հանրաքվեների, ինչպես նաև Սահմանադրությամբ նախատեսված պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց միջոցով:

«Սահմանադրություն 2-րդ հոդված»

Ազգային ժողովի և համայնքների ավագանիների ընտրությունները, ինչպես նաև հանրաքվեներն անցկացվում են ընդհանուր, հավասար, ազատ և ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ գաղտնի քվեարկությամբ:

«Սահմանադրություն 7-րդ հոդված»

Ընդհանուր ընտրական իրավունք

Ընդհանուր է այն ընտրական իրավունքը, որն ընտրական իրավունք է տալիս տվյալ երկրի չափահաս քաղաքացիներին, բացառությամբ դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով անգործունակ ճանաչված, ինչպես նաև օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով դատապարտված և պատիժը կրող անձանց: Այսինքն, ընտրական իրավունք ունեցող անձինք՝ անկախ ազգությունից, ռասայից, սեռից, լեզվից, դավանանքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, սոցիալական ծագումից, գույքային կամ այլ դրույթունից, ունեն ընտրելու և ընտրվելու իրավունք:

Հավասար ընտրական իրավունք

Ընտրողներն ընտրություններին մասնակցում են հավասար հիմունքներով: Այս սկզբունքի կիրառումը նշանակում է, որ յուրաքանչյուր ընտրող քվեարկության ժամանակ ունի մյուսներին հավասար թվով ձայն: **«Հ-ում ընտրությունների ժամանակ յուրաքանչյուր ընտրող ունի մեկ ձայն»:**

Ազատ ընտրական իրավունք

Ընտրություններն անցկացվում են ազատության և կամավորության սկզբունքների հիման վրա: Ոչ ոք իրավունք չունի պարտադրելու ընտրողին քվեարկելու որևէ թեկնածուի (կուսակցության) օգտին կամ դեմ, ինչպես նաև հարկադրելու ընտրողին մասնակցելու կամ չմասնակցելու ընտրություններին:

Ուղղակի ընտրական իրավունք

Ազգային ժողովը, տեղական ինքնակառավարման մարմինները, բացառությամբ Երևան, Գյումրի, Վանաձոր համայնքների ղեկավարների, ընտրվում են անմիջականորեն՝ ընտրողների կողմից:

Գաղտնի քվեարկություն

Քվեարկությունը գաղտնի է: Ընտրողի համար քվեարկության գաղտնիությունը ոչ միայն իրավունք է, այլև պարտականություն: Քվեարկողի կամքի ազատ արտահայտման նկատմամբ վերահսկողությունն արգելվում է: Քվեարկության գաղտնիության սկզբունքը նշանակում է, որ ոչ ոք, բացի ընտրողից, իրավունք չունի իմանալու նրա կամաարտահայտության բովանդակությունը: Քվեաթերթիկը լրացվում է հատուկ կահավորված քվեարկության խցիկում: Ընտրողը քվեարկելուց հետո իրավունք չունի քվեաթերթիկը ցույց տալու որևէ անձի, և դրան ընտրողին չի կարող հարկադրել ոչ ոք, բացառությամբ այն դեպքի, երբ ընտրողը կարծում է, որ քվեաթերթիկը սխալ է լրացրել և դիմում է ընտրական հանձնաժողովին նոր քվեաթերթիկ ստանալու համար:

Քվեարկության գաղտնիության խախտում չի համարվում քվեաթերթիկը ինքնուրույն լրացնելու հնարավորություն չունեցող անձի փոխարեն քվեաթերթիկը լրացնելը: Այս պարագայում քվեաթերթիկ լրացնողը պարտավոր է քվեաթերթիկը լրացնել այն կերպ, ինչպես ցանկանում է ընտրողը և իրավունք չունի հրապարակելու այն:

Ազգային ժողովի, համայնքների ավագանիների, համայնքների ղեկավարների, բացառությամբ ընտրական օրենսգրքով նախատեսված համայնքների ղեկավարների, ընտրություններն անցկացվում են ընդհանուր, հավասար, ազատ և ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ գաղտնի քվեարկությամբ:

«Սահմանադրություն 2-րդ հոդված»

Հայաստանի Հանրապետությունում անցկացվում են՝

- **Համապետական՝** Ազգային ժողովի ընտրությունները.
- Համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամների ընտրություններ.
- Երևանի ավագանու ընտրություններ.
- Գյումրու ավագանու ընտրություններ.
- Վանաձորի ավագանու ընտրություններ:

Ազգային ժողովի ընտրություններ -----

Ազգային ժողովի պատգամավորների նվազագույն թիվը 101 է:

Ազգային ժողովի ընտրություններն անցկացվում են համամասնական ընտրակարգով, Հանրապետության ողջ տարածքն ընդգրկող մեկ բազմամանդատ ընտրատարածքից՝ կուսակցությունների համապետական և տարածքային ընտրական ցուցակներով առաջադրված պատգամավորի թեկնածուների թվից:

Ազգային ժողովը ընտրվում է հինգ տարի ժամկետով:

Ազգային ժողովի պատգամավոր կարող է ընտրվել քսանհինգ տարին լրացած, վերջին չորս տարում միայն Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի հանդիսացող, վերջին չորս տարում Հայաստանի Հանրապետությունում մշտապես բնակվող, ընտրական իրավունք ունեցող և հայերենին տիրապետող յուրաքանչյուր ոք:

Համայնքի ղեկավար և ավագանու անդամի ընտրություններ -----

Համայնքի ղեկավարի ընտրության ժամանակ համայնքի տարածքում կազմավորվում է միամանդատ մեծամասնական ընտրատարածք, համայնքի ավագանու ընտրության ժամանակ՝ մեկ բազմամանդատ մեծամասնական ընտրատարածք:

Համայնքի ավագանին բաղկացած է՝

- 5 անդամից՝ մինչև 1 000 ընտրող ունեցող համայնքում.
- 7 անդամից՝ 1 000-ից մինչև 2 000 ընտրող ունեցող համայնքում.
- 9 անդամից՝ 2 000-ից մինչև 4 000 ընտրող ունեցող համայնքում.
- 11 անդամից՝ 4 000-ից մինչև 10 000 ընտրող ունեցող համայնքում.
- 15 անդամից՝ 10 000-ից մինչև 70 000 ընտրող ունեցող համայնքում.
- 33 անդամից՝ 70 000-ից ավելի ընտրող ունեցող համայնքում:

Համայնքի ղեկավար և ավագանու անդամ կարող են ընտրվել 18 տարին լրացած և ընտրական օրենսգրքի 2-րդ հոդվածի համաձայն՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրության ժամանակ ընտրելու իրավունք ունեցող անձինք:

Համայնքի ղեկավար և ավագանու անդամի հերթական ընտրություններ, բացառությամբ Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների ընտրությունների, կարող են անցկացվել տարին մինչև չորս անգամ: Համայնքի ղեկավար և ավագանու անդամի հերթական ընտրությունների քվեարկության օրերը յուրաքանչյուր տարվա համար սահմանում է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը:

Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների ընտրություններ -----

Երևանի ավագանին կազմված է 65 անդամից:

Գյումրու ավագանին կազմված է 33 անդամից:

Վանաձորի ավագանին կազմված է 33 անդամից:

Երևանի, Գյումրու և Վանաձորի ավագանիների ընտրությունների ժամանակ թեկնածուները կարող են առաջադրվել կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների թեկնածուների ընտրական ցուցակով:

Երևանի, Գյումրու և Վանաձորի ավագանիների ընտրության ժամանակ համապատասխանաբար Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ողջ տարածքը մեկ բազմամանդատ ընտրատարածք է:

Երևանի, Գյումրու և Վանաձորի ավագանու անդամ կարող են ընտրվել 18 տարին լրացած և ընտրական օրենսգրքի 2-րդ հոդվածի համաձայն՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրության ժամանակ ընտրելու իրավունք ունեցող անձինք:

Երևանի, Գյումրու և Վանաձորի ավագանիների ընտրություններն անցկացվում են համամասնական ընտրակարգով:



Ընտրելու իրավունքը

Հայաստանի Հանրապետությունում ընտրելու իրավունք ունեն՝

Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ ընտրելու իրավունք ունեն ընտրության օրը (քվեարկության օրը) 18 տարին լրացած Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրելու իրավունք ունեն քվեարկության օրը 18 տարին լրացած՝ ընտրությունն անցկացվող համայնքի բնակչության ռեզիստրում՝

- ✓ մինչև քվեարկության օրն առնվազն 6 ամսվա հաշվառում ունեցող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները.
- ✓ մինչև քվեարկության օրն առնվազն 6 ամսվա հաշվառում չունեցող Հայաստանի Հանրապետության այն քաղաքացիները, որոնք համայնքում հաշվառվել են պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայությունից զորացրվելու կամ ազատագրկման ձևով պատիժը կրելուց ազատվելու հանգամանքներով պայմանավորված.
- ✓ մինչև քվեարկության օրն առնվազն 1 տարվա հաշվառում ունեցող՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն չունեցող անձինք (այսուհետ՝ քաղաքացիություն չունեցող ընտրող):

⇒ **Ընտրելու իրավունք չունեն դադարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով անգործունակ ճանաչված, ինչպես նաև դիտավորությամբ կադարված ծանր և առանձնապես ծանր հանցանքների համար օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով դատապարտված և պարիժը կրող անձինք:**

Ընտրողների ցուցակներ կազմելը և վարելը

Հայաստանի Հանրապետության ընտրողների ռեզիստրը վարում և ընտրողների ցուցակը կազմում է բնակչության պետական ռեզիստրը վարող Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմինը (այսուհետ՝ լիազոր մարմին):

Ընտրողների ցուցակներում ընդգրկվում են ընտրական օրենսգրքի համաձայն՝ համապատասխան ընտրության ժամանակ ընտրելու իրավունք ունեցող անձինք:



Նույն անձը կարող է ընդգրկվել միայն մեկ համայնքի ընտրողների ցուցակում և միայն մեկ անգամ:

Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ ընտրողների ցուցակներ կազմում են նաև քրեակատարողական հիմնարկների պետերը, ձերբակալվածներին պահելու վայրերի ղեկավարները և զորամասերի հրամանատարները:

Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակներում ընդգրկվում են, քվեարկության օրը 18 տարին լրացած, տվյալ ընտրական տեղամասի նկարագրում ընդգրկված հասցեներում հաշվառված Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները, **ինչպես նաև՝**

- ✓ այլ համայնքի հաշվառում ունեցող (ըստ գտնվելու վայրի) ընտրողները.
- ✓ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների անդամները այն ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում, որտեղ նշանակված են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամներ.

- ✓ Հայաստանի Հանրապետությունում հաշվառում չունեցող ընտրողները.
- ✓ քվեարկության օրն ընտրական տեղամասեր գործուղվող ոստիկանության ծառայողները.
- ✓ պարտադիր ժամկետային զինծառայողները, զորամասերի տեղակայման տարածքում հաշվառված պայմանագրային զինծառայողները և նրանց հետ նույն տարածքում հաշվառված ընտանիքի՝ ընտրելու իրավունք ունեցող անդամները:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակներում ընդգրկվում են՝

- ✓ մինչև քվեարկության օրն առնվազն 6 ամսվա հաշվառում ունեցող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները.
- ✓ մինչև քվեարկության օրն առնվազն 6 ամսվա հաշվառում չունեցող Հայաստանի Հանրապետության այն քաղաքացիները, որոնք համայնքում հաշվառվել են պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայությունից զորացրվելու կամ ազատագրված ծնով պատիժը կրելուց ազատվելու հանգամանքներով պայմանավորված.
- ✓ մինչև քվեարկության օրն առնվազն 1 տարվա հաշվառում ունեցող՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն չունեցող անձինք:

Ընտրողների լրացուցիչ ցուցակներ _____

Քվեարկության օրը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կողմից կազմվող ընտրողների լրացուցիչ ցուցակ, որում ընդգրկվում են՝

- ✓ քվեարկության օրը դատական ակտ ներկայացրած ընտրողները,
- ✓ համապատասխան ընտրական տեղամասի նկարագրում ընդգրկված հասցեում հաշվառված, սակայն ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակից դուրս մնացած ընտրողները՝ լիազոր մարմնի տեղեկանքի հիման վրա,
- ✓ **Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ** նաև այն ընտրողները, որոնք ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով և ժամկետներում լիազոր մարմին ներկայացրել են համապատասխան ընտրական տեղամասի ցուցակում ժամանակավորապես ընդգրկվելու մասին դիմում, դիմումը չի մերժվել, սակայն նրանք չեն ընդգրկվել համապատասխան ցուցակում:

Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ կազմվող ընտրողների լրացուցիչ ցուցակներ՝

- ✓ **Ստացիոնար բուժհաստատության ընտրողների լրացուցիչ ցուցակ**, որում ընդգրկվում են ստացիոնար բուժման մեջ գտնվող և տեղամասային կենտրոն ինքնուրույն ներկայանալու հնարավորություն չունեցող քվեարկությանը մասնակցել ցանկացող ընտրողները,
- ✓ **Ձերբակալված անձանց պահելու վայրի ընտրողների լրացուցիչ ցուցակ**, որում ընդգրկվում են ձերբակալված անձանց պահելու վայրում գտնվող ընտրողները:



Ընտրողների ցուցակները կազմվում են ըստ ընտրողների հաշվառման վայրի հասցեների:

Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ տեղամասի ընտրողների ցուցակում համարակալման շարունակականությամբ ըստ առանձին բաժինների ներառվում են նաև՝

- ☞ ըստ գտնվելու վայրի ընտրողների ցուցակը.
- ☞ հաշվառում չունեցող ընտրողների ցուցակը.
- ☞ ընտրական տեղամասեր գործուղվող ոստիկանության ծառայողների ցուցակը.

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների կողմից գործաձվող ընտրողների ցուցակում նշվում են մարզի (Երևանի) անվանումը, ընտրական տարածքի համարը, ընտրական տեղամասի հերթական համարը, համայնքի (վարչական շրջանի) անվանումը, իսկ առանձին սյունակներում՝ ընտրողի՝

- հերթական համարը տվյալ ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում.
- ազգանունը, անունը, հայրանունը (հայրանունը՝ համապատասխան հաշվառման փաստաթղթերում առկայության դեպքում).
- ծննդյան ամսաթիվը.
- հաշվառման վայրի հասցեն, Հայաստանի Հանրապետությունում հաշվառում չունեցող ընտրողների դեպքում՝ քվեարկության օրը Հայաստանի Հանրապետությունում գտնվելու վայրի հասցեն.

ինչպես նաև նախատեսվում է ևս 4 սյունակ՝

- ընտրողի անձը հաստատող փաստաթղթի տվյալների համար.
- ընտրողի ստորագրության համար.
- ընտրողների գրանցման համար պատասխանատու հանձնաժողովի անդամի անհատական կնիքի համար.
- լրացուցիչ նշումների համար: Ընտրողների ցուցակում լրացուցիչ նշումներ կատարվում են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած դեպքերում և կարգով:



Ուշադրություն

Ընտրողների ցուցակները լիազոր մարմնի կողմից կազմվում են նաև **էլեկտրոնային եղանակով**, հատուկ ծրագրային ապահովմամբ: Էլեկտրոնային ցուցակները սահմանված ձևաչափով և կարգով նախապես ներբեռնվում են համապատասխան տեղամասային ընտրական հանձնաժողովին տրամադրվող ընտրողների գրանցում իրականացնող տեխնիկական սարքավորման մեջ և պարունակում են՝

- ընտրողի ազգանունը, անունը, հայրանունը (հայրանունը՝ համապատասխան հաշվառման փաստաթղթերում առկայության դեպքում).
- այն ընտրական տեղամասի համարը, որի ցուցակում է ընդգրկված ընտրողը.
- ընտրողի հերթական համարը համապատասխան ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում.
- ընտրողի ծննդյան ամսաթիվը.
- ընտրողի հաշվառման վայրի հասցեն, Հայաստանի Հանրապետությունում հաշվառում չունեցող ընտրողների դեպքում՝ քվեարկության օրը Հայաստանի Հանրապետությունում գտնվելու վայրի հասցեն.
- ընտրողի նույնականացման քարտի, կենսաչափական անձնագրի և ոչ կենսաչափական անձնագրի համարը (եթե ընտրողն ունի անձը հաստատող համապատասխան փաստաթղթեր): Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ քաղաքացիություն չունեցող ընտրողի անձը հաստատող փաստաթղթի համարը.
- տվյալ տարածքի ընտրողների համար՝ նաև թվային շտեմարանում առկա լուսանկարը (եթե ընտրողը ստացել է նույնականացման քարտ կամ կենսաչափական անձնագիր կամ ոչ կենսաչափական անձնագիրը ստացել է 2008 թվականի հունվարի 1-ից հետո):



Ուշադրություն

էլեկտրոնային եղանակով չեն կազմվում և տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներին տրամադրվող տեխնիկական սարքավորման մեջ չեն ներբեռնվում՝

- զորամասերում կազմվող ընտրողների ցուցակները.
- քրեակատարողական հիմնարկներում կազմվող ընտրողների ցուցակները.
- ձերբակալված անձանց պահելու վայրերում կազմվող ընտրողների ցուցակները.
- ստացիոնար բուժման մեջ գտնվող ընտրողների լրացուցիչ ցուցակները:



Ձորամասերում հաշվառված ընտրողների թիվը, ինչպես ընդհանուր, այնպես էլ ըստ ընտրական տեղամասերի, այն ընտրական տեղամասերի համարները և գտնվելու վայրերը, որտեղ քվեարկում են զորամասերում կազմվող ընտրողների ցուցակներում ընդգրկված ընտրողները, զորամասերում կազմվող ընտրողների ցուցակները հրապարակման ենթակա չեն, դրանցից քաղվածքներ չեն կատարվում:

Ընտրական տեղամասերը և տեղամասային կենտրոնը _____

Ընտրական տեղամասերը կազմավորում են քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան 45 օր առաջ՝ հաշվի առնելով տեղական և այլ պայմաններ, նպատակ ունենալով առավել նպաստավոր պայմաններ ստեղծել քվեարկության համար:

Քվեարկությունն անցկացվում է տեղամասային կենտրոնում՝ դրա համար կահավորված դահլիճում, սրահում, սենյակում և այլ տարածքում (այսուհետ՝ քվեարկության սենյակ): Քվեարկության սենյակի կահավորման համար պատասխանատու է **համայնքի ղեկավարը**:

Նախընտրական քարոզչություն _____

Նախընտրական քարոզչության ժամանակահատվածը սկսվում է ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների ընտրական ցուցակների, թեկնածուների գրանցման համար սույն օրենսգրքով սահմանված ժամկետի վերջին օրվան հաջորդող 7-րդ օրը և ավարտվում քվեարկության օրվանից մեկ օր առաջ:

Քվեարկության և դրան նախորդող օրը քարոզչությունը հրապարակային ելույթների, հրապարակային միջոցառումների, ինչպես նաև տպագիր մամուլի, վերգետնյա եթերային հեռարձակում իրականացնող ռադիոընկերությունների և հեռուստաընկերությունների (այդ թվում՝ արբանյակային հեռարձակման ժամանակ) միջոցով **արգելվում է**:

! Ընտրական հանձնաժողովի անդամներին արգելվում է նախընտրական քարոզչություն կատարել և ցանկացած բնույթի քարոզչական նյութ փարածել:

Ընտրական հանձնաժողովների համակարգը _____

Ընտրությունների կազմակերպման և անցկացման նպատակով կազմավորվում է ընտրական հանձնաժողովների եռաստիճան համակարգ՝

**Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով,
փարածքային ընտրական հանձնաժողովներ,
տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներ:**

Ընտրական հանձնաժողովներն իրենց լիազորություններն իրականացնելիս անկախ են: Նրանց գործունեությանը որևէ միջամտություն արգելվում է:

Ընտրական հանձնաժողովներն իրենց լիազորություններն իրականացնում են օրինականության, կոլեգիալության և հրապարակայնության սկզբունքների հիման վրա:

Ընտրական հանձնաժողովներն ապահովում են ընտրողների ընտրական իրավունքի իրականացումը և պաշտպանությունը:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներ կազմավորելու հիմունքները և կարգը

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կազմում կարող են ընդգրկվել ընտրական իրավունք ունեցող և ընտրական հանձնաժողովում ընդգրկվելու որակավորման վկայական ունեցող անձինք: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի և քարտուղարի համար կարող է սահմանել որակավորման ավելի բարձր չափանիշներ, քան տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամների համար:



Քաղաքացին կարող է ընդգրկվել միայն մեկ ընտրական հանձնաժողովի կազմում:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամ չեն կարող լինել

- ✗** Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 149-154.6-րդ հոդվածներով նախատեսված հանցանքների, ինչպես նաև դիտավորությամբ կատարված միջին ծանրության, ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանքների համար դատվածություն ունեցող անձինք.
- ✗** Ազգային ժողովի պատգամավորները, նախարարները և նրանց տեղակալները, համայնքների ղեկավարները, մարզպետները և նրանց տեղակալները, դատավորները, դատախազները, քննչական կոմիտեի, հատուկ քննչական ծառայության ծառայողները, ոստիկանությունում, ազգային անվտանգության, դատական ակտերի հարկադիր կատարման, քրեակատարողական ծառայություններում ծառայողները, զինծառայողները, վստահված անձինք, լիազոր ներկայացուցիչները, դիտորդները, թեկնածուները:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովն ունի առնվազն 7 անդամ: Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում անդամ նշանակում են՝

- Ազգային ժողովում խմբակցություն ունեցող կուսակցությունները (կուսակցությունների դաշինքները)**՝ մեկական անդամ, եթե խմբակցությունների թիվը մեծ է 4-ից, և երկուական անդամ, եթե խմբակցությունների թիվը փոքր է 5-ից.
- համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողովը՝ 2 անդամ:**

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում անդամներ նշանակելու մասին հայտերը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով են ներկայացվում քվեարկության օրվանից ոչ շուտ, քան 30, և ոչ ուշ, քան 25 օր առաջ՝ մինչև ժամը 18.00-ն:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահ և քարտուղար նշանակվում են համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողովի որոշմամբ:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի լիազորությունները

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովը՝

- կազմակերպում է քվեարկությունը, ամփոփում քվեարկության արդյունքներն ընտրական տեղամասում.
- կազմում է ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների արձանագրություն.
- հանձնաժողովի կնիքը, գրանցամատյանը, քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրության 2 օրինակը, տեխնիկական սարքավորումները, ընտրական փաստաթղթերի մեկանգամյա օգտագործման պարկը (այսուհետ՝ պարկ) և քվեատուփը ներկայացնում է տարածքային ընտրական հանձնաժողով:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի լիազորությունները դադարում են ընտրության ավարտից հետո՝ համապատասխան ընտրական հանձնաժողովի կողմից **ընտրության արդյունքները ամփոփվելուց 7 օր հետո**, բացառությամբ Ազգային ժողովի ընտրության երկրորդ փուլ անցկացվելու դեպքի:

Ընտրությունների արդյունքները դատարան բողոքարկվելու դեպքում տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի լիազորությունները դադարում են **դատական ակտի հրապարակման օրվա հաջորդ օրը**:



Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների անդամների կարգավիճակը _____

Հանձնաժողովի անդամն իրավունք ունի՝

- ✓ նախապես ծանոթանալու Հանձնաժողովի քննարկմանը ներկայացվող հարցերին և փաստաթղթերին.
- ✓ ելույթ ունենալու Հանձնաժողովի նիստում.
- ✓ ներկայացնելու առաջարկություններ, առարկություններ և պահանջելու, որ այդ հարցով անցկացվի քվեարկություն.
- ✓ նիստի մասնակիցներին տալու հարցեր, ստանալու պատասխաններ.
- ✓ հայտնելու քվեարկության նախապատրաստման, կազմակերպման և անցկացման վերաբերյալ իր կարծիքը.
- ✓ պահանջելու, որ իրենց գնահատականն արձանագրվի տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում, եթե գտնում է, որ քվեարկության ընթացքում տեղի է ունեցել ընտրական օրենսգրքով նախատեսված քվեարկության կարգի խախտում.
- ✓ իրականացնելու ընտրական օրենսգրքով սահմանված այլ լիազորություններ:

Հանձնաժողովի անդամը պարտավոր է՝

- ✓ կատարել Հանձնաժողովի նախագահի՝ իր իրավասության սահմաններում տված հանձնարարությունները.
- ✓ մասնակցել Հանձնաժողովի աշխատանքներին և կատարել իր լիազորությունները.
- ✓ մասնակցել ընտրական հանձնաժողովի անդամների համար կազմակերպվող մասնագիտական դասընթացներին.
- ✓ մասնակցել Հանձնաժողովի նիստերին և քվեարկությանը.
- ✓ կրել ընտրական օրենսգրքով սահմանված այլ պարտականություններ:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահն ընտրությունների ժամանակահատվածում, ինչպես նաև Ազգային ժողովի ընտրությունների երկրորդ փուլ անցկացվելու դեպքում վարձատրվում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձի անվանական չափի կրկնապատիկի, հանձնաժողովի քարտուղարը՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի վարձատրության 70 տոկոսի, իսկ հանձնաժողովի անդամները՝ նվազագույն ամսական աշխատավարձի անվանական չափով:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամները վարձատրվում են ընտրությունների արդյունքներն ամփոփելուց հետո:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին, հանձնաժողովի քարտուղարին կամ անդամին վարձատրություն չի տրվում, եթե նա չի ստորագրել ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների արձանագրությունը, կամ եթե նրա լիազորությունները վաղաժամկետ դադարել են:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամի լիազորությունները վաղաժամկետ դադարում են՝

- ✓ եթե նա չունի ընտրական հանձնաժողովում նշանակվելու իրավունք.
- ✓ եթե տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը, քարտուղարը կամ հանձնաժողովի անդամը ներկայացրել է այդ պաշտոնից հինքնաբացարկի մասին դիմում:
- ✓ եթե զորակոչվել է.
- ✓ եթե դատապարտվել է Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 149-154.6-րդ հոդվածներով նախատեսված հանցանքների կամ դիտավորությամբ կատարված միջին ծանրության, ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանքների համար, կամ նրա նկատմամբ որպես խափանման միջոց կիրառվել է կալանավորումը կամ որպես պատիժ կիրառվել է կալանք կամ ազատազրկում:



Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը, քարտուղարը կամ հանձնաժողովի անդամը պաշտոնից հինքնաբացարկի մասին դիմում կարող է ներկայացվել մինչև քվեարկության օրվան նախորդող 5-րդ օրվա ժամը 18.00-ն՝ փրաածքային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին:

- ! Ինքնաբացարկի մասին դիմումը դիմումատուն ներկայացնում է տարածքային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին.
- ! այդ մասին անհապաղ տեղեկացնում իրեն նշանակողին.
- ! դիմումը պետք է պարունակի դիմումատուի ազգանունը, անունը, հայրանունը, տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի համարը, դիմում ներկայացնելու օրը, ամիսը, տարեթիվը և ժամը:
- ! դիմումը պետք է ստորագրած լինի դիմումատուի կողմից:

Առանձին ընտրական տեղամասերում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին որոշում ընդունվելու կամ այդ ընտրական տեղամասերում վերաքվեարկություն նշանակվելու դեպքում այդ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամների լիազորությունները համարվում են վաղաժամկետ դադարած, և նրանք չեն կարող ընդգրկվել վերաքվեարկություն անցկացնող տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների կազմերում:

Հանձնաժողովի նախագահի և քարտուղարի պաշտոնանկության կարգը

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը և քարտուղարը հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն 2/3-ով ընդունված որոշմամբ կարող են պաշտոնանկ արվել միայն, եթե քվեարկության նախորդ օրը կամ քվեարկության օրը ցուցաբերում են ակնհայտ անգործություն, որի հետևանքով կարող է վտանգվել քվեարկության նախապատրաստումը կամ քվեարկության բնականոն ընթացքը կամ քվեարկության արդյունքների ամփոփումը:

Այդ դեպքում տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահ կամ քարտուղար նշանակում է տարածքային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կազմից:

Տարածքային ընտրական հանձնաժողովը կարող է հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն 2/3-ով ընդունված որոշմամբ վաղաժամկետ դադարեցնել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամի լիազորությունները, եթե հանձնաժողովի անդամը կոպտորեն խախտել է ընտրական օրենսգրքի դրույթները (բացառությամբ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի հերթական նիստերից անհարգելի բացակայության դեպքի):

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի աշխատանքների կազմակերպումը _____

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամն հանձնաժողովում գործում է անկախ և չի ներկայացնում իրեն նշանակողին:



Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների հերթական նիստերը գումարվում են ընտրական օրենսգրքով սահմանված դեպքերում և ժամկետում: Նիստերի օրակարգը նույնպես սահմանված է ընտրական օրենսգրքով: **Հանձնաժողովի արտահերթ նիստ հրավիրում է Հանձնաժողովի նախագահը՝ տարածքային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի պահանջով:** Նիստին Հանձնաժողովի անդամների մասնակցությունը նշվում է Հանձնաժողովի գրանցամատյանում, որտեղ յուրաքանչյուրն ստորագրում է իր ազգանվան դիմաց: Նիստերն անցկացվում են տեղամասային կենտրոնում:

Հանձնաժողովի առաջին նիստը տեղամասային կենտրոնում հրավիրվում է Հանձնաժողովի կազմավորման օրվանից հետո՝ 3-րդ օրը, ժամը 12.00-ին:

- ➔ **Առաջին նիստում** հանձնաժողովի անդամները ստորագրում են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամի իրավունքների և պարտականությունների ծանոթացման տեքստը:
- ➔ **Քվեարկության նախորդ օրվա նիստում** Հանձնաժողովը վիճակահանությամբ բաշխում է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամների անհատական կնիքները:
- ➔ **Քվեարկության օրը Հանձնաժողովն անցկացնում է երկու նիստ՝**

➔ **ժամը 7.00-ին՝** վիճակահանությամբ որոշում է ընտրողներին գրանցող, քվեաթերթիկներ և քվեարկության ծրարներ հատկացնող, ինքնասուսնծվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու անդամներին, Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ նաև շրջիկ արկղի միջոցով քվեարկություն անցկացնող առնվազն մեկ անդամին և տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամների՝ 2 ժամը մեկ պարբերականությամբ գործառույթների հերթափոխը:

➔ **քվեարկության ավարտից ժամը 20.00-ից հետո՝** սկսում է տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփումը:

Հանձնաժողովի նիստում քննարկումների կազմակերպման, որոշումների ընդունման և արձանագրությունների կազմման կարգը

Հանձնաժողովի նիստն իրավազոր է, եթե նիստին ներկա է Հանձնաժողովի անդամների կեսից ավելին: Նիստը վարում է Հանձնաժողովի նախագահը, իսկ նրա հանձնարարության կամ բացակայության դեպքում՝ Հանձնաժողովի քարտուղարը:

Նիստում հարցերը քննարկվում և գործառույթներն իրականացվում են ընտրական օրենսգրքով և Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշումներով սահմանված հաջորդականությամբ և կարգով:

Հանձնաժողովի որոշումներն ընդունվում են Հանձնաժողովի իրավազոր նիստում՝ բաց քվեարկությամբ: **Հանձնաժողովի անդամը քվեարկում է անձամբ՝ կողմ կամ դեմ:**

Որոշումն ընդունվում է, եթե կողմ է քվեարկել նիստին ներկա հանձնաժողովի անդամների թվի կեսից ավելին, բացառությամբ ընտրական օրենսգրքով սահմանված դեպքերի:

Քվեարկության ավարտից հետո՝ մինչև ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրություն կազմելը, Հանձնաժողովի նիստը չի կարող ընդհատվել:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նիստերին, ինչպես նաև քվեարկության ամբողջ ընթացքում տեղամասային կենտրոնում և քվեարկության արդյունքները ամփոփելու ընթացքում քվեարկության սենյակում կարող են ներկա գտնվել՝



- ! կենտրոնական և տարածքային ընտրական հանձնաժողովների անդամները՝ համապատասխան հանձնաժողովի նախագահի համաձայնությամբ կամ հանձնարարությամբ.
- ! Ազգային ժողովի ընտրություններին մասնակցող յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի մինչև 2 վստահված անձ.
- ! համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի յուրաքանչյուր թեկնածուի մեկ վստահված անձ և Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների ընտրություններին մասնակցող յուրաքանչյուր կուսակցության 1 վստահված անձ.
- ! յուրաքանչյուր զանգվածային լրատվության միջոցը ներկայացնող 1 լրագրող և 1 լուսանկարիչ կամ տեսաձայնագրման 1 օպերատոր.
- ! յուրաքանչյուր միջազգային կազմակերպությունից մինչև 2 դիտորդ՝ թարգմանչի ուղեկցությամբ.
- ! տեղական դիտորդների դեպքում՝ յուրաքանչյուր կազմակերպությունից՝ 1 դիտորդ.
- ! Հայաստանի Հանրապետությունում հավատարմագրված դիվանագիտական և հյուպատոսական ներկայացուցչությունների և այլ պետությունների ընտրական մարմինների ներկայացուցիչները՝ այցելուի կարգավիճակով.
- ! թեկնածուն՝ միայն տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստին:

! ՈՒՇԱԴՐ ՈՒԹՅՈՒՆ

Ընտրական հանձնաժողովների նիստերը, այդ թվում՝ տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստը, ինչպես նաև քվեարկության ընթացքը վստահված անձինք, դիտորդները, այցելուները, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները կարող են լուսանկարել, տեսանկարահանել՝ չխախտելով ընտրողների քվեարկության գաղտնիության իրավունքը:

! ՈՒՇԱԴՐ ՈՒԹՅՈՒՆ

Հանձնաժողովի անդամները, վստահված անձինք, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները, դիտորդները, այցելուները վերնազգեստի վրա պարտադիր կարգով տեսանելի ձևով պետք է կրեն նիստում ներկա գտնվելու իրավունքը հավաստող վկայական:

Վարահված անձինք, դիտորդներ, այցելուներ և զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչներ

Ընտրությունների թափանցիկությունն ու հրապարակայնությունն ապահովելու նպատակով, ընտրական օրենսգրքի համաձայն, ընտրական գործընթացի մասնակիցներ են նաև վստահված անձինք, դիտորդները, այցելուները և զանգվածային լրատվության միջոցների /ԶԼՄ/ ներկայացուցիչները, որոնց իրավունքները, պարտականությունները և գործունեության երաշխիքները սահմանված են ընտրական օրենսգրքով:



Վստահված անձինք ներկայացնում են թեկնածուների, կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների շահերը:

Վստահված անձն իրավունք ունի՝

- ⇒ խորհրդակցական ծայնի իրավունքով մասնակցելու հանձնաժողովի նիստերին, քվեարկության ընթացքում ներկա գտնվելու քվեարկության սենյակում.
- ⇒ ծանոթանալու Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի, տարածքային ընտրական հանձնաժողովի տնօրինության տակ գտնվող ընտրական փաստաթղթերին և ինքնուրույն կատարելու քաղվածքներ, ստանալու պատճեններ այն փաստաթղթերից, որոնք տեղադրված չեն Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում.
- ⇒ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի, քարտուղարի կամ հանձնաժողովի անդամներից որևէ մեկի ներկայությամբ, ում կհանձնարարի հանձնաժողովի նախագահը, ծանոթանալու.

- ✎ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի տնօրինության տակ գտնվող ընտրական փաստաթղթերին (բացառությամբ քվեարկության ընթացքում քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակների),

- ✎ դատարանի համապատասխան վճիռներին, ընտրողին տրամադրած լիազոր մարմնի համապատասխան տեղեկանքին,

- ✎ քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստի ժամանակ քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներին՝ **հետևյալ կերպ**. Եթե տեխնիկական սարքավորումն անխափան աշխատել է քվեարկության ընթացքում, ապա Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ տեխնիկական սարքավորման միջոցով տպում է տեղեկանք, որում, առանց ընտրական տեղամասի համարը նշելու, նշվում է տեխնիկական սարքավորման միջոցով գրանցված ընտրողների հերթական համարը համապատասխան ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում: Տեղեկանքի մեկական օրինակ ըստ պահանջի տրամադրվում է ընտրություններին մասնակցող յուրաքանչյուր կուսակցության **մեկական վստահված անձի: Վստահված անձանց** մինչև ընտրողների ցուցակների փաթեթավորումը **տրամադրվում է ընդհանուր 30 րոպե**, որպեսզի նրանք ընտրանքային կարգով համադրեն տեղեկանքի տվյալները քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակի հետ:

Եթե գրանցամատյանում առկա է գրառում տեղեկանքը տպելու անհնարինության մասին, ապա ընտրություններին մասնակցող կուսակցության վստահված անձը, որը քվեարկության օրը ներկա է գտնվել քվեարկության սենյակում կամ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի արդյունքների ամփոփման նիստին, ապա քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12.00-ից մինչև ժամը 18.00-ն, կամ քվեարկությունից հետո երկրորդ օրը՝ ժամը 9.00-ից մինչև ժամը 11.00-ն, կարող է ներկայացնել դիմում համապատասխան տեղամասի քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներին ծանոթանալու համար, բացառությամբ զորամասերում կազմված ընտրողների ցուցակների: Քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներին կարելի է ծանոթանալ ընտրական օրենսգրքով վերահաշվարկի աշխատանքների համար սահմանված ժամկետներում՝ համապատասխան տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի կամ քարտուղարի ներկայությամբ: Յուրաքանչյուր ընտրական տեղամասի ցուցակին ծանոթանալու համար տրամադրվում է 2 ժամ: Քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակները չեն կարող պատճենահանվել, լուսանկարվել և տեսանկարահանվել:

Քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներին ծանոթանալու դիմումը տարածքային ընտրական հանձնաժողով է ներկայացնում դիմումատուն՝ առձեռն, որը պետք է պարունակի դիմումատուի անունը, ազգանունը, ծանուցման հասցեն և այն ընտրական տեղամասի համարը, որի ցուցակներին պահանջվում է ծանոթանալ: Տարբեր ընտրական տեղամասերի քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներին ծանոթանալու պահանջի դեպքում յուրաքանչյուրի համար ներկայացվում է առանձին դիմում:

Եթե միաժամանակ ներկայացվել է նույն տեղամասի վերահաշվարկի և քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներին ծանոթանալու մասին դիմում, ապա դիմումատուն ցուցակներին ծանոթանում է վերահաշվարկի ժամանակ: Քվեարկությանը մասնակցած

ընտրողների ցուցակին կարող է ծանոթանալ միայն համապատասխան դիմում ներկայացրած վստահված անձը: Տարածքային ընտրական հանձնաժողովը մերժում է քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներին ծանոթանալու դիմումը, եթե այն ներկայացվել է սահմանված դրույթների խախտումով:

☞ ինչպես նաև քվեարկված քվեաթերթիկներին և դրանցում կատարված նշումներին,

- ⇒ չմիջամտելով ընտրական հանձնաժողովի աշխատանքներին և չխաթարելով քվեարկության ընթացքն ինքնուրույն կատարելու քաղվածքներ ընտրական փաստաթղթերից (բացառությամբ քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակների, քվեարկության կտրոնների)՝ քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի ժամանակ ինքնուրույն կատարելու քաղվածքներ քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներից.
- ⇒ ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով և դեպքերում բողոքարկելու ընտրական հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները, անգործությունը.
- ⇒ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով հետևելու քվեաթերթիկների և ինքնաստանձվող դրոշմանիշերի տպագրման, փոխադրման, պահպանման և հաշվարկման գործընթացներին.
- ⇒ չմիջամտելով հանձնաժողովի անդամի և տեխնիկական սարքավորումը սպասարկող անձի (այսուհետ՝ մասնագետ) աշխատանքներին՝ ներկա գտնվելու հանձնաժողովի՝ ընտրողների նույնականացումն իրականացնող, քվեաթերթիկ և քվեարկության ծրար հատկացնող անդամների և մասնագետի, քվեատուփը հսկող անդամի կողքին և հետևելու նրանց աշխատանքներին.
- ⇒ ընտրական հանձնաժողովի աշխատանքների վերաբերյալ հանձնաժողովի նախագահին ներկայացնելու դիտարկումներ և առաջարկություններ.
- ⇒ պահանջելու, որ իրենց գնահատականն արձանագրվի տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում, եթե գտնում է, որ քվեարկության ընթացքում տեղի է ունեցել ընտրական օրենսգրքով նախատեսված քվեարկության կարգի խախտում.
- ⇒ ընտրական տեղամասի քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի ժամանակ այլ փաստաթղթերի հետ ծանոթանալու քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակներին, ինքնուրույն կատարելու քաղվածքներ՝ առանց դրանք լուսապատճենահանելու, լուսանկարելու և տեսանկարահանելու իրավունքի.
- ⇒ լուսանկարել, տեսանկարահանել վերահաշվարկի աշխատանքները.
- ⇒ իրականացնելու ընտրական օրենսգրքով իրեն վերապահված այլ իրավունքներ:

Դիտորդները ներկայացնում են միջազգային կազմակերպություններ, Հայաստանի Հանրապետության և օտարերկրյա հասարակական կազմակերպություններ:

Այցելուներ են՝ Հայաստանի Հանրապետությունում հավատարմագրված դիվանագիտական և հյուպատոսական ներկայացուցչությունների ներկայացուցիչները, ինչպես նաև այլ պետությունների ընտրական մարմինների ներկայացուցիչները



Դիտորդը, այցելուն, ՋԼՄ ներկայացուցիչն իրավունք ունեն՝

- ⇒ ներկա գտնվելու ընտրական հանձնաժողովի նիստերին, իսկ քվեարկության ընթացքում՝ նաև քվեարկության սենյակում:
- ⇒ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով հետևելու քվեաթերթիկների և ինքնաստանձվող դրոշմանիշերի տպագրման, փոխադրման, պահպանման և հաշվարկման գործընթացներին.
- ⇒ ծանոթանալու Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի, տարածքային ընտրական հանձնաժողովի տնօրինության տակ գտնվող ընտրական փաստաթղթերին և ինքնուրույն կատարելու քաղվածքներ, ստանալու պատճեններ այն փաստաթղթերից, որոնք տեղադրված չեն Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում.
- ⇒ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի, քարտուղարի կամ հանձնաժողովի անդամներից որևէ մեկի ներկայությամբ, ում կհանձնարարի հանձնաժողովի նախագահը ծանոթանալու.

- ☞ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի տնօրինության տակ գտնվող ընտրական փաստաթղթերին (բացառությամբ քվեարկության ընթացքում քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակների),
- ☞ դատարանի համապատասխան վճիռներին, ընտրողին տրամադրած լիազոր մարմնի համապատասխան տեղեկանքին,
- ☞ իսկ քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստի ժամանակ տեխնիկական սարքավորման միջոցով տպված տեղեկանքին. **մասնավորապես**, եթե տեխնիկական սարքավորումն անխափան աշխատել է քվեարկության ընթացքում, ապա Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ տեխնիկական սարքավորման միջոցով տպում է տեղեկանք, որում, առանց ընտրական տեղամասի համարը նշելու, նշվում է տեխնիկական սարքավորման միջոցով գրանցված ընտրողների հերթական համարը համապատասխան ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում: **Տեղեկանքի մեկ օրինակը սուսնձվում է առանձին թղթի վրա, որից հետո տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նիստին ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց հնարավորություն է ընձեռվում լուսանկարելու այն:** Վերահաշվարկի ժամանակ նշված տեղեկանքը կրկին չի տպվում, սակայն այն լուսանկարելու իրավունքը պահպանվում է:
- ☞ Չմիջամտելով ընտրական հանձնաժողովի աշխատանքներին և չխաթարելով քվեարկության ընթացքը՝ ինքնուրույն կատարելու քաղվածքներ ընտրական փաստաթղթերից (բացառությամբ քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակների, քվեարկության կտրոնների).

- ⇒ ազատ տեղաշարժվելու քվեարկության սենյակում՝ քվեաթերթիկների, քվեարկության ծրարների, ընտրողների ցուցակների ու քվեատուփի դիտարկման համար.
- ⇒ հրապարակայնորեն, այդ թվում՝ զանգվածային լրատվության միջոցներով հայտնելու կարծիք, անելու հայտարարություն՝ ընտրությունների կազմակերպման և անցկացման վերաբերյալ.
- ⇒ լուսանկարել, տեսանկարահանել վերահաշվարկի աշխատանքները.
- ⇒ օգտվելու ընտրական օրենսգրքով նախատեսված այլ իրավունքներից:

! Ուշադրություն

Դիտորդն իրավունք ունի պահանջելու, որ իրենց գնահատականն արձանագրվի տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում, եթե գտնում է, որ քվեարկության ընթացքում տեղի է ունեցել ընտրական օրենսգրքով նախատեսված քվեարկության կարգի խախտում.



Դիտորդը, այցելուն, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչն **իրավունք չունեն**՝

- ✗ միջամտելու ընտրական հանձնաժողովի աշխատանքներին.
- ✗ միջամտելու քվեարկության ընթացքին.
- ✗ իրականացնելու քարոզչություն.

✗ ընտրական հանձնաժողովի անդամներին տալու ցուցումներ, ներկայացնելու պահանջներ:

! Ուշադրություն

Դիտորդը, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչը, այցելուն պարտավոր են գրանցվել ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում ընտրական հանձնաժողովի նիստերին, ինչպես նաև քվեարկության ընթացքում՝ քվեարկության սենյակում ներկա գտնվելու համար:

Դիտորդը, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչը, այցելուն պարտավոր են ընտրական հանձնաժողովում, իսկ քվեարկության ընթացքում՝ նաև քվեարկության սենյակում ներկա գտնվելու համար պարտադիր կարգով տեսանելի ձևով կրել Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից տրված սահմանված նմուշի վկայականը:



Ուշադրություն

Դիտորդի, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչի, այցելուի՝ ընտրական օրենսգրքով սահմանված իրավունքների որևէ սահմանափակում չի թույլատրվում: Ոչ ոք (այդ թվում՝ ընտրական հանձնաժողովները) իրավունք չունի (իրավունք չունեն) դիտորդին, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչին, այցելուին դուրս հանելու տեղամասային կենտրոնից կամ որևէ այլ կերպ նրանց մեկուսացնելու հանձնաժողովի աշխատանքներին ներկա գտնվելուց, **բացառությամբ**

Ընտրական օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված դեպքի՝
Դիտորդի կողմից որևէ թեկնածուի, ընտրություններին մասնակցող որևէ կուսակցության աջակցելու, ինչպես նաև ընտրական օրենսգրքի պահանջներն այն եղանակով խախտելու դեպքում, որն էապես խաթարում է ընտրական հանձնաժողովի բնականոն աշխատանքը կամ քվեարկության բնականոն ընթացքը:

Ընտրական օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 8-րդ մասով նախատեսված դեպքի՝
Չանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչի կողմից ընտրական օրենսգրքի պահանջներն այն եղանակով խախտելու դեպքում, որն էապես խաթարում է ընտրական հանձնաժողովի բնականոն աշխատանքը կամ քվեարկության բնականոն ընթացքը:

Ընտրական օրենսգրքի 65-րդ հոդվածի 7-րդ մասով նախատեսված դեպքի՝
Եթե քվեարկության սենյակում գտնվող դիտորդների, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների թիվն այնքան է, որ ակնհայտորեն խաթարում է քվեարկության բնականոն ընթացքը, ապա
✓ ապա Հանձնաժողովն իրավասու է հանձնաժողովի **անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն 2/3-ով ընդունված որոշմամբ** սահմանելու քվեարկության սենյակում միաժամանակյա գտնվելու իրավունք ունեցող դիտորդների և զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների առավելագույն թիվը: Որոշումը պետք է համապատասխանի համաչափության սկզբունքին, և ամեն դեպքում **այդ որոշմամբ սահմանված թիվը չի կարող նվազ լինել 15-ից:**
Եթե քվեարկության սենյակում, արդեն իսկ ներկա են առավելագույն թվով դիտորդներ և զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչներ, ապա Հանձնաժողովի նախագահն իրավասու է արգելել նոր դիտորդների և զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների մուտքը քվեարկության սենյակ: Սույն գործառույթի կատարումն ապահովելու անհնարինության դեպքում Հանձնաժողովի նախագահի պահանջով այն իրականացվում է ոստիկանության օժանդակությամբ:
Այդ սահմանափակումը չի տարածվում այցելուների, միջազգային դիտորդների և վերգետնյա եթերային հեռարձակում իրականացնող հեռուստառադիոընկերությունների ներկայացուցիչների վրա:



Ուշադրություն

Հանձնաժողովի բնականոն աշխատանքը կամ նիստի բնականոն ընթացքը խոչընդոտելու կամ սահմանված կանոնակարգը խախտելու, ինչպես նաև Հանձնաժողովի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք դրսևորելու դեպքերում՝ վստահված անձի, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցչի, դիտորդի նկատմամբ կիրառվում է նախազգուշացում:

Նախազգուշացումից հետո, եթե վստահված անձի, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցչի, դիտորդի կողմից Օրենսգրքի պահանջներն այն եղանակով խախտելու դեպքում, որն էապես խաթարում է ընտրական հանձնաժողովի բնականոն աշխատանքը կամ քվեարկության բնականոն ընթացքը վստահված անձը, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչը, դիտորդը հեռացվում են Հանձնաժողովի նիստից, իսկ քվեարկության օրը՝ քվեարկության սենյակից և տեղամասային կենտրոնից:

- ! **Դիտորդին, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչին, վստահված անձին Հանձնաժողովի նիստից և տեղամասային կենտրոնից հեռացնելու որոշումն ընդունվում է Հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն 2/3-ով:**

Քվեարկության սենյակում միաժամանակյա գտնվելու իրավունք ունեցող դիտորդների և զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների առավելագույն թիվը սահմանելու, ինչպես նաև դիտորդին, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչին, վստահված անձին նախազգուշացնելու, Հանձնաժողովի նիստից և տեղամասային կենտրոնից հեռացնելու մասին Հանձնաժողովի գրանցամատյանում գրառվում է Հանձնաժողովի որոշում՝ նշելով պատճառը:

Ընտրական փաստաթղթեր և քվեարկության անցկացման համար անհրաժեշտ նյութեր

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովին տրամադրվում է՝

- ⇒ Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգիրքը,
- ⇒ ԿԸՀ-ի որոշումները,
- ⇒ համարակալված էջերով և տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից կնքված գրանցամատյանը,
- ⇒ տեղամասային կենտրոնի ցուցանակը /եթե այդպիսին նախօրոք չի ստացվել/,
- ⇒ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամների վկայականները,
- ⇒ քվեախցիկ՝ յուրաքանչյուր 750 ընտրողի հաշվով առնվազն մեկ հատ,
- ⇒ չօգտագործված քվեաթերթիկների արկղ՝ քվեախցիկում տեղադրելու համար
- ⇒ քվեատուփ կամ քվեատուփեր՝ միաժամանակ մի քանի ընտրություն անցկացվելու դեպքում,
 - ⇒ Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ շրջիկ արկղ, եթե տեղամասային ընտրական հանձնաժողովը քվեարկություն է կազմակերպելու ստացիոնար բժշկական հաստատությունում կամ ձերբակալված անձանց պահելու վայրում:

Քվեարկության օրվանից 3 օր առաջ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը.

Լիազոր մարմնից ստանում է՝

- ✓ տեղամասային կենտրոնում փակցվող ընտրողների ցուցակները.
- ✓ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կողմից գործածվող ընտրողների ցուցակները՝ կազմված մատյանի ձևով.
- ✓ ընտրական տեղամասում ընդգրկված բնակելի շենքերի (տների) հասցեները.
- ✓ քվեարկության օրն ընտրական տեղամասում ընտրողների լրացուցիչ ցուցակ կազմելու համար անհրաժեշտ ձևաթղթերը:

Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ, եթե առկա է ստանում է նաև՝

- ✓ ստացիոնար բուժհաստատության ընտրողների լրացուցիչ ցուցակ:

Ուշադրություն

- ! Ընտրողների ցուցակի, այդ թվում՝ լրացուցիչ ցուցակների օրինակը, **քվեարկության օրվանից 2 օր առաջ** տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը փակցնում է տեղամասային կենտրոնում՝ բոլորի համար տեսանելի տեղում:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը **տարածքային ընտրական հանձնաժողովի նախագահից ստանում է՝** զինվորական մասում հաշվառված ընտրողների ցուցակը, **որը բացվում է միայն քվեարկության օրը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում:**

Ձերբակալված անձանց պահելու վայրի ընտրողների ցուցակը ձերբակալված անձանց պահելու վայրի ղեկավարը քվեարկության օրը կազմում և հանձնում է ձերբակալված անձանց պահելու վայրում շրջիկ արկղի միջոցով քվեարկություն կազմակերպող տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամին՝ ձերբակալված անձանց պահելու վայրում՝ շրջիկ արկղի միջոցով քվեարկությունը սկսելուց առաջ:

Քրեակադրողական հիմնարկներում կազմավորված տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը քրեակատարողական հիմնարկում քվեարկող ընտրողների ցուցակը ստանում է այդ հիմնարկի պետից քվեարկության օրվանից 2 օր առաջ:

Քվեարկության նախորդ օրը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովը տարածքային ընտրական հանձնաժողովից ստանում է՝

- ⇒ քվեաթերթիկները (ընտրական տեղամասում ընտրողների թվի մինչև 5 տոկոս ավելի քանակով, բայց ոչ պակաս, քան ընտրողների թվից 10-ով ավելին)։
- ⇒ քվեարկության ծրարները (ընտրական տեղամասում ընտրողների թվի մինչև 5 տոկոս ավելի քանակով, բայց ոչ պակաս, քան ընտրողների թվից 10-ով ավելին)։
- ⇒ տվյալ ընտրական տեղամասի համար տպագրված ինքնասուսնծվող դրոշմանիշերի ամբողջ տպաքանակը։
- ⇒ համարակալված կտրոնները։
- ⇒ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կնիքը։
- ⇒ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամների անհատական կնիքները։
- ⇒ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած քանակով տեխնիկական սարքավորումները (ներբեռնված ընտրողների էլեկտրոնային ցուցակներով)։
- ⇒ քվեաթերթիկների նմուշներ՝ տեղամասային կենտրոնում փակցնելու համար,
 - ⇒ քվեարկության սենյակում կամ դրա մուտքի մոտ փակցնելու համար ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների ընտրական ցուցակները: Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ՝ ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների համապետական և տվյալ տարածքի տարածքային ընտրական ցուցակները:
- ⇒ քվեարկության արդյունքների ամփոփիչ արձանագրությունները /յուրաքանչյուր ընտրությունների համար առնվազն 4-ական օրինակներ/,
- ⇒ քվեարկության արդյունքների արձանագրությունից քաղվածքի ձևաթղթերը։
- ⇒ ծրարներ ընտրական փաստաթղթերը փաթեթավորելու համար։
- ⇒ տեսակավորված և փաթեթավորված ընտրական փաստաթղթերը հավաքելու համար մեկանգամյա օգտագործման պարկ /միաժամանակ մի քանի ընտրություն անցկացվելու դեպքում յուրաքանչյուր քվեարկության ընտրական փաստաթղթերի համար մեկ պարկ/:



ՈՒ Շ Ա Դ Ր ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը ստուգում է, որ քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ հարկացված արձանագրությունների բոլոր օրինակներում տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից լրացված լինեն՝

Ընտրողների ցուցակում ընդգրկված	Լրացվում է տարածքային հանձնաժողովի կողմից
Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովին հատկացված ինքնասուսնծվող դրոշմանիշների թիվ	Լրացվում է տարածքային հանձնաժողովի կողմից
Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովին հատկացված համարակալված կտրոնների թիվը	Լրացվում է տարածքային հանձնաժողովի կողմից



ՈՒ Շ Ա Դ Ր ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Քվեարկության սենյակի կահավորման համար պատրաստանապու է համապատասխան համայնքի ղեկավարը: Քվեարկության սենյակի կահավորումը պետք է ավարտվի քվեարկության նախորդ օրը՝ մինչև ժամը 24.00-ն:

Քվեարկության խցիկները տեղադրվում են միմյանցից առնվազն 1 մետր հեռավորությամբ և այն դիրքով, որ ընտրողը քվեարկելիս լինի հանձնաժողովին դեմքով և թիկունքով դեպի պատը:

Քվեարկության խցիկները տեղադրվում են նաև չօգտագործված քվեաթերթիկների արկղ:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գործողությունները քվեարկության նախորդ օրը՝

➔ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովն իր նիստում վիճակահանությամբ բաշխում է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամի անհատական կնիքները:

Վիճակահանություններին մասնակցում են ՏՀՀ-ի բոլոր անդամները՝ այդ թվում հանձնաժողովի նախագահը և քարտուղարը:

Վիճակահանության արդյունքներն արձանագրվում են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

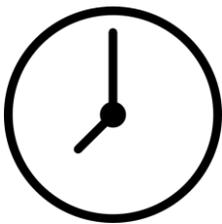
➔ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովը հաշվում է ստացված քվեաթերթիկները և առանձնացնելով հարյուրական քվեաթերթիկ դասավորում,

➔ հաշվում է նաև քվեարկության ծրարները և առանձնացնելով հարյուրական ծրար՝ կապում:

Քվեաթերթիկների և քվեարկության ծրարների հարյուրական կապերը, ինքնաստանձվող դրոշմանիշերը, համարակալված կտրոնները, ընտրողների ցուցակները, ընտրողների լրացուցիչ ցուցակները, տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կնիքը, հանձնաժողովի անդամների անհատական կնիքները տեղադրում է ընտրական փաստաթղթերի պահպանման համար նախատեսված չիրկիզվող պահարանում:

Պահարանը փակվում և փակման մասը թղթով սոսնձվում է: Սոսնձված թղթի վրա ստորագրում են հանձնաժողովի նախագահը և քարտուղարը. հանձնաժողովի մյուս անդամները և վստահված անձինք ևս կարող են ստորագրել սոսնձված թղթի վրա:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը պահարանը հանձնում է պահպանման ոստիկանության ծառայողներին, որի մասին գրանցամատյանում կազմվում արձանագրություն:



Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գործողությունները քվեարկության օրը

Քվեարկության օրը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նիստը տեղամասային կենտրոնում սկսվում է ժամը 7.00-ին:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը ստուգելով պահարանին սոսնձված թղթի ամբողջականությունը ոստիկանության ծառայողներից ընդունում է չիրկիզվող պահարանը, որի մասին գրանցամատյանում կազմվում է արձանագրություն:

Հանձնաժողովն իր նիստում, սահմանված կարգով, վիճակահանությամբ որոշում է հանձնաժողովի անդամների միջև գործառույթների բաշխումը:

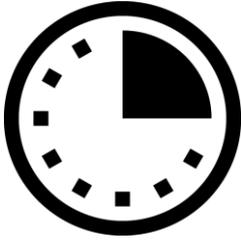
Հանձնաժողովի նախագահը և քարտուղարը վիճակահանությանը չեն մասնակցում:

Հանձնաժողովի նախագահը կազմակերպում և վերահսկում է քվեարկության անցկացումը, անհրաժեշտության դեպքում օժանդակում գործառույթ իրականացնող անդամներին, փոխարինում նրանց և մասնագետին ժամանակավոր բացակայության դեպքում:

Հանձնաժողովի քարտուղարը՝ Հանձնաժողովի նախագահի հանձնարարությամբ, գրառումներ է կատարում գրանցամատյանում, օժանդակում գործառույթ իրականացնող անդամներին, փոխարինում նրանց և մասնագետին ժամանակավոր բացակայության դեպքում:

Վիճակահանությունների արդյունքները գրավում են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

Ամբողջ աշխատանքը բաժանվում է 6 հերթափոխի՝ յուրաքանչյուրը 2 ժամ տևողությամբ՝



- 1) ժամը 8:00-10:00-ը,
- 2) ժամը 10:00-12:00-ը,
- 3) ժամը 12:00-14:00-ը,
- 4) ժամը 14:00-16:00-ը,
- 5) ժամը 16:00-18:00-ը,
- 6) ժամը 18:00-20:00-ը:

6 հերթափոխից յուրաքանչյուրի համար տեղամասային ընտրական հանձնաժողովն իրականացնում է առանձին վիճակահանություն:

Վիճակահանության արդյունքում, ըստ հանձնաժողովի անդամներին բաժին ընկած թերթիկների նշումների, հանձնաժողովի անդամների միջև բաշխվում են առաջին հերթափոխի կողմից քվեարկությունը կազմակերպելու համար ընտրական օրենսգրքով նախատեսված պարտականությունները:

Հանձնաժողովի նախագահը վիճակահանությունների արդյունքներին համապատասխան ապահովում է հանձնաժողովի անդամների՝ 2 ժամը մեկ պարբերականությամբ հերթափոխը:

Մինչև տեղամասային կենտրոնի բացումը՝

տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը քվեարկությանը ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց ներկայությամբ.

⇒ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի հանձնարարությամբ մասնագետը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով ստուգում է տեխնիկական սարքավորումների աշխատանքը, մուտքագրում է ընտրական տեղամասի նույնականացման տվյալները և տպում է տվյալ տեխնիկական սարքավորման միջոցով գրանցված ընտրողների բացակայությունը հավաստող տեղեկանք:

Տեղեկանքը ստանձվում է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում

- ⇒ Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը բացում է չիրկիզվող պահարանը, հանում է հանձնաժողովի անդամների անհատական կնիքները, ըստ անցկացված վիճակահանության՝ տրամադրում նրանց,
- ⇒ հանում է քվեաթերթիկները, քվեարկության ծրարները,
- ⇒ հանում է կնիքը և գրանցամատյանում կնիք դնելով՝ հայտարարում է կնիքի համարը,
- ⇒ ստուգում է քվեատուփի դատարկ լինելը, փակում և կնքում է քվեատուփը.
- ⇒ քվեաթերթիկները և քվեարկության ծրարները հարյուրական փաթեթով հատկացնում է քվեաթերթիկներ և քվեարկության ծրարներ հատկացնող անդամներին.
- ⇒ հարյուր ինքնաստանձվող դրոշմանիշ հատկացվում է ինքնաստանձվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու անդամին:
 - ↳ Եթե միաժամանակ անցկացվում են համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի քվեարկություններ, ապա յուրաքանչյուր ընտրության համար հատկացվում է հարյուրական ինքնաստանձվող դրոշմանիշ:

Վերոհիշյալ բոլոր գործողությունների մասին տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում կատարվում են համապատասխան գրառումներ:

Եթե քվեարկության օրը՝ ժամը 8.00-ին, մինչև 1 000 ընտրող ունեցող ընտրական տեղամասի դեպքում 5-ից պակաս թվով տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամ է ներկայացել, ապա չներկայացած անդամների լիազորությունները վաղաժամկետ դադարում են, և անդամների թիվը համապատասխանաբար մինչև 5 անդամ լրացնում է տարածքային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում ընդգրկվելու իրավունք ունեցող անձանց թվից: Եթե քվեարկության օրը՝ ժամը 8.00-ին, 1 000-ից ավելի ընտրող ունեցող ընտրական տեղամասի դեպքում 7-ից պակաս թվով տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամ է ներկայացել, ապա չներկայացած անդամների լիազորությունները վաղաժամկետ դադարում են, և անդամների թիվը համապատասխանաբար մինչև 7 անդամ լրացնում է տարածքային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում ընդգրկվելու իրավունք ունեցող անձանց թվից:

Եթե քվեարկության օրը՝ ժամը 9.00-ի դրությամբ, տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում ներկա անդամների թիվը նվազ է հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի 2/3-ից, ապա հանձնաժողովի կազմը համալրվում է սույն մասով սահմանված կարգով, այնպես, որ ապահովվի հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի 2/3-ը:



Ժամը 8:00-ին ընտրական տեղամասը հայտարարվում է բացված և թույլատրում ընտրողների մուտքը քվեարկության սենյակ

Տեղամասային կենտրոն մուտք գործելը

Արգելվում է տեղամասային կենտրոն զենք, զինամթերքով մուտք գործելը:

Զինձառայողները, ազգային անվտանգության և ոստիկանության զորքերում ծառայողները տեղամասային կենտրոն մուտք են գործում ոչ շարային կարգով, առանց զենքի, զինամթերքի:

Քվեարկության բնականոն ընթացքի վտանգման դեպքում տեղամասային կենտրոն զենքով մուտք գործել կարող են միայն ոստիկանության ծառայողները՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի թույլտվությամբ:

Քվեարկության սենյակում կուտակումներից ու խառնաշփոթից խուսափելու նպատակով տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը պետք է հսկի և պարբերաբար ստուգի, թե քվեարկողներից բացի ովքեր են ներկա տեղամասային կենտրոնում, և արդյո՞ք բոլորն ունեն տեղամասային կենտրոնում ներկա գտնվելու իրավունք:

Եթե քվեարկության սենյակում գտնվող ընտրողների թիվն այնքան է, որ ակնհայտորեն խաթարվում է քվեարկության բնականոն ընթացքը, ապա տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահն իրավունք ունի սահմանափակելու քվեարկության սենյակում միաժամանակ գտնվող ընտրողների թիվը, **բայց ոչ պակաս, քան 15 ընտրող՝ ընտրողներին քվեարկության սենյակ թողնելով հերթով՝ մեկ-մեկ:**

Ընտրական հանձնաժողովի կողմից սույն գործառույթի կատարումն ապահովելու անհնարինության դեպքում հանձնաժողովի նախագահի պահանջով այն իրականացվում է ոստիկանության օժանդակությամբ:

Ընտրողը քվեարկությանը մասնակցում է անձամբ. լիազորված քվեարկությունն արգելվում է:

1

Ընտրողների գրանցումը

Քվեարկությանը ներկայացած յուրաքանչյուր ընտրող պետք է գրանցվի: Առանց սահմանված կարգով գրանցվելու՝ ընտրողը չի կարող ստանալ քվեաթերթիկ և քվեարկել:

Յուրաքանչյուր ընտրող մոտենում է մասնագետին և ներկայացնում անձը հաստատող փաստաթուղթը.

Ընտրողի համար անձը հաստատող փաստաթուղթ են համարվում՝

- ✓ նույնականացման քարտը,
- ✓ կենսաչափական անձնագիրը,
- ✓ ոչ կենսաչափական անձնագիրը,
- ✓ անձնագրին կամ նույնականացման քարտին փոխարինող ժամանակավոր փաստաթուղթը՝ տրված լիազոր մարմնի կողմից,

զինծառայողների համար՝

- ✓ զինվորական վկայականը կամ զինվորական գրքույկը, եթե գրանցվում են (քվեարկում են) զորամասի կազմված ընտրողների ցուցակում,

կալանքի տակ գտնվող և պատիժը կրող՝ ընտրելու իրավունք ունեցող քաղաքացիների համար՝

- ✓ քրեակարարողական հիմնարկում գտնվող ընտրողի անձը հաստատող փաստաթուղթը,

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ քաղաքացիություն չունեցող ընտրողի անձը հաստատող փաստաթուղթ է համարվում՝

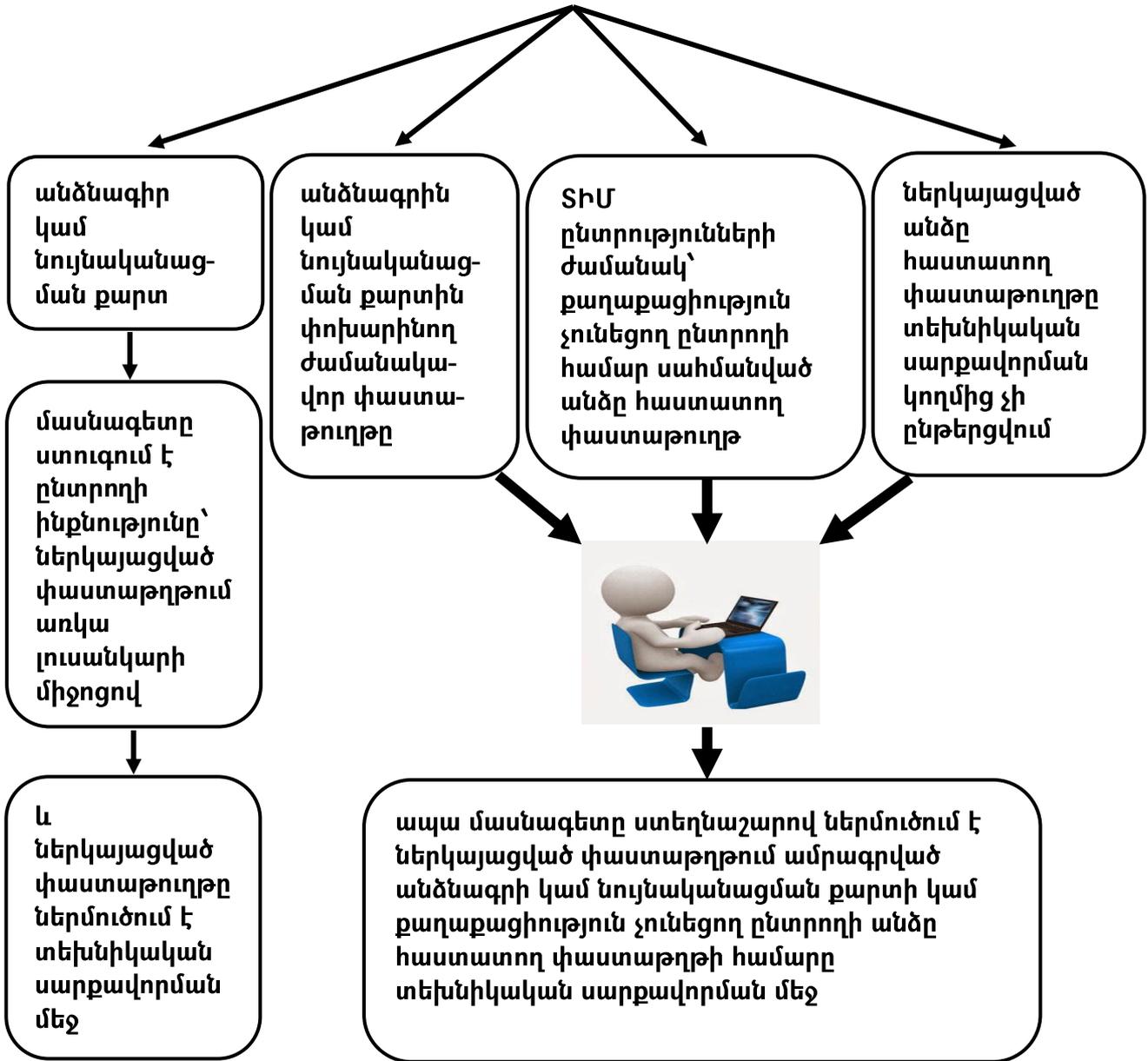
- ✓ օտարերկրյա քաղաքացիների համար՝ Հայաստանի Հանրապետությունում օրինական բնակությունը հավաստող ժամանակավոր կացության քարտը, մշտական կացության քարտը, Հայաստանի Հանրապետության հատուկ անձնագիրը.
- ✓ քաղաքացիություն չունեցող անձանց համար՝ Հայաստանի Հանրապետությունում մշտապես բնակվող քաղաքացիություն չունեցող անձի կացության վկայականը, ժամանակավոր կացության քարտը, մշտական կացության քարտը, Հայաստանի Հանրապետության հատուկ անձնագիրը.
- ✓ փախստական ճանաչված անձանց համար՝ կոնվենցիոն ճամփորդական փաստաթուղթը.
- ✓ Ռուսաստանի Դաշնության քաղաքացիությունը հավաստող անձնագիրը՝ տվյալ համայնքի բնակչության պետական ռեգիստրում հաշվառման վերաբերյալ նշումով:



Ընտրողի անձը հաստատող փաստաթղթի վավերականության ժամկետի ավարտը հիմք չէ ընտրողին քվեարկության չթողնելու համար, բացառությամբ այն դեպքի, երբ փեխնիկական սարքավորումում առկա տեղեկություններից պարզվում է, որ ընտրողն ունի այլ՝ վավերականության ժամկետը չլրացած, անձը հաստատող փաստաթուղթ:



Եթե ընտրողը ներկայացրել է

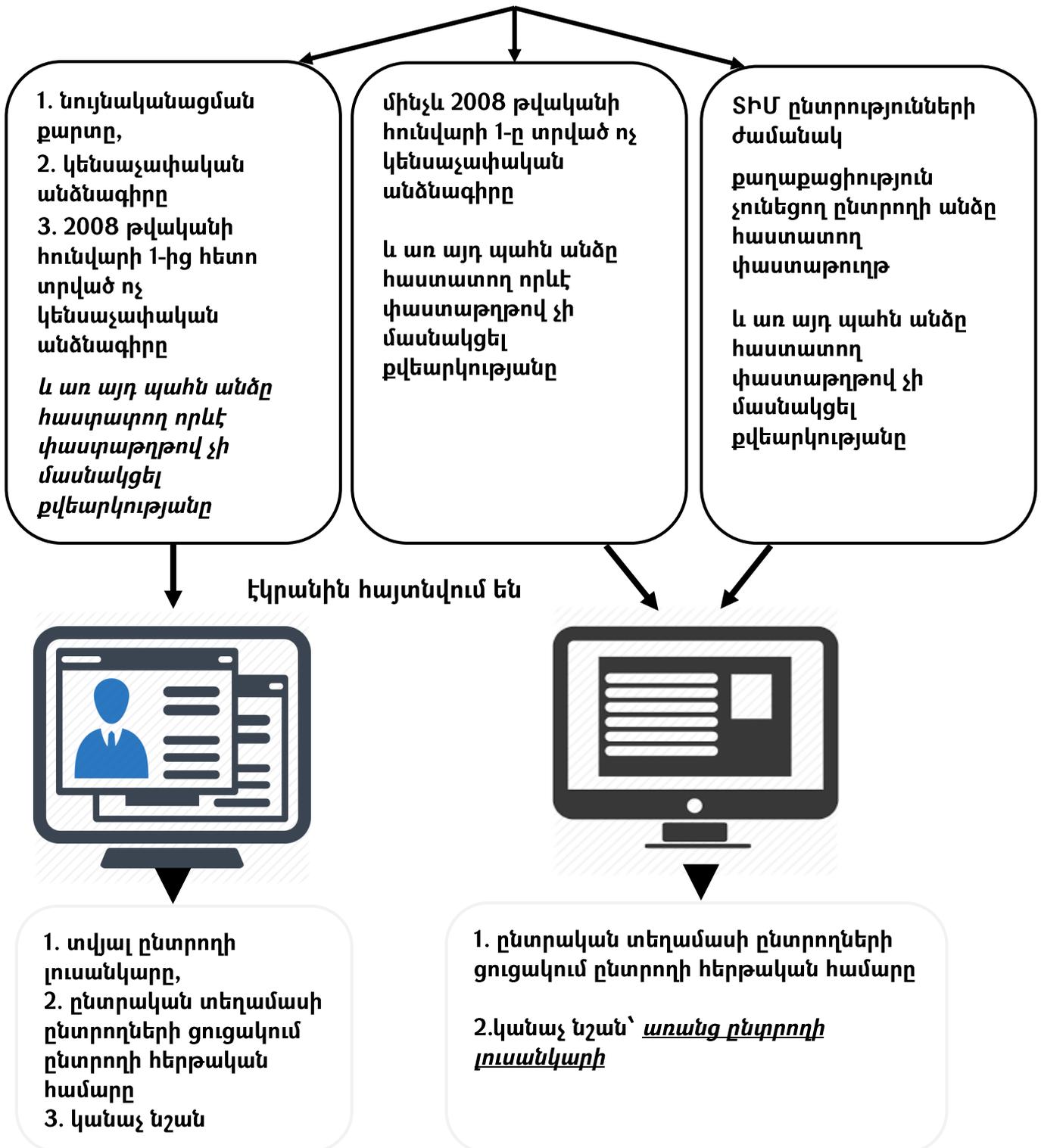


Եթե ընտրողը ներկայացրել է **այլ անձի անձը հաստատող փաստաթուղթ**, ապա մասնագետն այդ մասին տեղեկացնում է հանձնաժողովի նախագահին: Հանձնաժողովի նախագահը նման դեպքում քվեարկության սենյակ է հրավիրում ոստիկանության ծառայողներին, որոնք ձեռնարկում են օրենքով սահմանված միջոցներ:





Եթե ընտրողը **գրանցված է** տվյալ տեղամասի ընտրողների ցուցակում և որպես անձը հաստատող փաստաթուղթ **ներկայացրել է**.



Այն դեպքում, երբ էկրանին հայտնվում է կանաչ նշան,



- I. ընտրողը ներմուծում է իր աջ ձեռքի ցուցամատի մատնահետքը: Դրա անհնարինության դեպքում մատնահետքը ներմուծվում է հետևյալ առաջնայնությամբ՝ ձախ ձեռքի ցուցամատը, աջ ձեռքի միջնամատը, ձախ ձեռքի միջնամատը, աջ ձեռքի մատնեմատը, ձախ ձեռքի մատնեմատը, աջ ձեռքի ճկույթը, ձախ ձեռքի ճկույթը, աջ ձեռքի բթամատը, ձախ ձեռքի բթամատը:



Մատնահետքը ներմուծելու անհնարինության դեպքում մատնահետք ներմուծման քայլը բաց է թողնվում:

- II. Դրանից հետո տեխնիկական սարքավորումը տպում է ընտրողների ցուցակում ընտրողի հերթական համարը, ազգանունը, անունը, անձը հաստատող փաստաթղթի համարը, քվեարկության կտրոնի հերթական համարը, իսկ թվային շտեմարանում առկա լինելու դեպքում՝ նաև ընտրողի լուսանկարը պարունակող քվեարկության կտրոն:



- III. Մասնագետը տպված քվեարկության կտրոնը ընտրողի անձը հաստատող փաստաթղթի հետ վերադարձնում է ընտրողին, որից հետո ընտրողը մոտենում է ընտրողների գրանցումն իրականացնող հանձնաժողովի համապատասխան անդամին:

- IV. Ընտրողների գրանցումն իրականացնող հանձնաժողովի անդամն ընտրողից վերցնում է քվեարկության կտրոնը, ընտրողների ցուցակում գտնում է ընտրողի տողը և իր անհատական կնիքն է դնում համապատասխան սյունակում, որից հետո անհատական կնիքով կնքում քվեարկության կտրոնը և այն փոխանցում ընտրողին:



Եթե ընտրողը գրանցված չէ տվյալ ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում, ապա էկրանին հայտնվում է դեղին նշան, իսկ եթե տեխնիկական սարքավորման մեջ առկա է համապատասխան տեղեկատվություն, ապա նաև այն ընտրական տեղամասի համարը, որի ցուցակում է ընդգրկված այդ ընտրողը: Սույն մասում նշված դեպքում ընտրողը դուրս է հրավիրվում քվեարկության սենյակից:



դեղին նշան

Եթե ընտրողն իր անձը հաստատող որևէ փաստաթղթով արդեն իսկ մասնակցել է քվեարկությանը, էկրանին հայտնվում է կարմիր նշան, ապա մասնագետը տեղեկացնում է հանձնաժողովի նախագահին: Հանձնաժողովի նախագահը նման դեպքում քվեարկության սենյակ է հրավիրում ոստիկանության ծառայողներին, որոնք ձեռնարկում են օրենքով սահմանված միջոցներ:



կարմիր նշան

Ընտրողների գրանցումն առանց տեխնիկական սարքավորման կիրառման հրականացվում է հետևյալ դեպքերում.

- զորամասում հաշվառված ընտրողների ցուցակով քվեարկություն.
- քրեակատարողական հիմնարկում քվեարկություն.
- շրջիկ արկղով քվեարկություն.
- քվեարկության օրը կազմվող՝ ընտրողների լրացուցիչ ցուցակով քվեարկություն.
- տեխնիկական սարքավորման խափանման կամ չլինելու պարագայում՝ քվեարկություն:



Ուշադրություն

Ջորամասում հաշվառված ընտրողների ցուցակով քվեարկության դեպքում

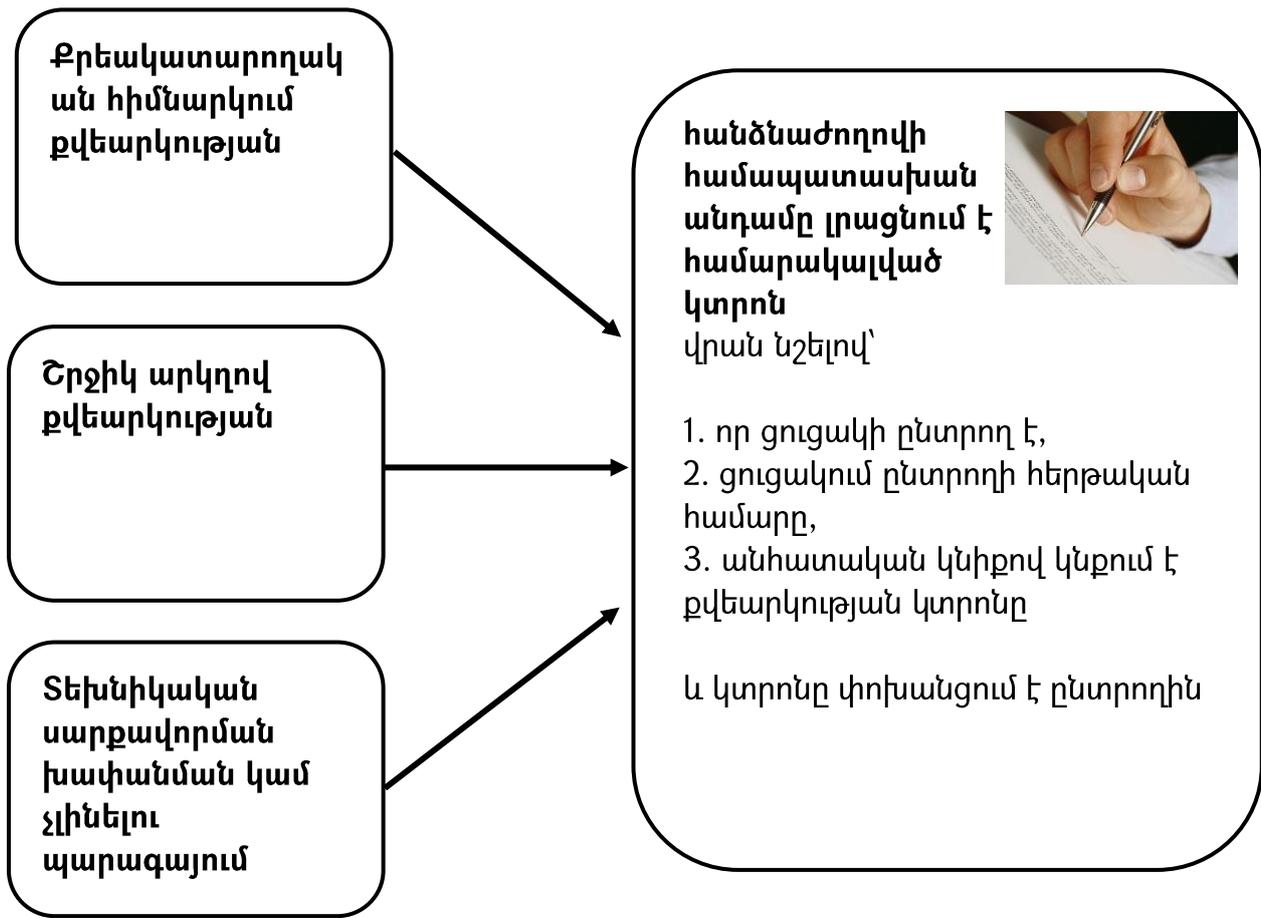
Քվեարկության օրը կազմվող՝ ընտրողների լրացուցիչ ցուցակով քվեարկության դեպքում

Առանց տեխնիկական սարքավորման կիրառման գրանցելու դեպքում

Ընտրողների գրանցումն հրականացնող հանձնաժողովի համապատասխան անդամ

- ✓ ստուգում է ընտրողի ինքնությունը.
- ✓ ընտրողների ցուցակում գտնում է ընտրողի տվյալները (քվեարկության օրը կազմվող՝ ընտրողների լրացուցիչ ցուցակով քվեարկելու դեպքում լրացնում է ընտրողի անունը, հայրանունը, ազգանունը).
- ✓ լրացնում ընտրողի անձը հաստատող փաստաթղթի համարը.
- ✓ ընտրողն ստորագրում է իր անվան դիմաց.
- ✓ հանձնաժողովի անդամը դնում է իր անհատական կնիքը ստորագրության դիմաց.

մասնագետի կողմից տեխնիկական սարքավորման մեջ ներմուծվում է, թե որ ցուցակի ընտրող է, ընտրողի համարը համապատասխան ցուցակում, որից հետո ընտրողը ներմուծում է իր մատնահետքը: Այդ գործողություններից հետո տեխնիկական սարքավորումը տպում է քվեարկության կտրոն, որը պարունակում է, թե որ ցուցակի ընտրող է, ընտրողի համարը համապատասխան ցուցակում և քվեարկության կտրոնի հերթական համարը: Մասնագետը կտրոնը փոխանցում է ընտրողին



Եթե ընտրողը չի կարող ինքնուրույն ստորագրել ընտրողների ցուցակում, ապա նա իրավունք ունի դիմելու այլ քաղաքացու օգնության, բացառությամբ ընտրական հանձնաժողովի անդամների:

Ընտրողների ցուցակում տեղ գտած տառասխալը կամ թվային սխալը, մնացած տվյալների համապատասխանության դեպքում, հիմք չեն ընտրողին քվեարկելուց զրկելու համար:

Քվեարկության կտրոնն ստանալուց անմիջապես հետո ընտրողը մոտենում է հանձնաժողովի՝ քվեաթերթիկների և քվեարկության ծրարների տրամադրման համար պատասխանատու անդամին և ներկայացնում քվեարկության կտրոնը:

2

Քվեաթերթիկ և քվեարկության ծրար ստանալն Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ

Ազգային ժողովի ընտրություններին մասնակցող յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի համար տպագրվում են միևնույն չափերի **առանձին քվեաթերթիկներ**:

Քվեաթերթիկի առաջին էջում նշվում են ընտրություններին մասնակցող կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի անվանումը, կուսակցությանը, կուսակցությունների դաշինքին տրված համարը, ինչպես նաև համապետական ընտրական ցուցակի առաջին երեք թեկնածուների ազգանունները, անունները և հայրանունները:

Քվեաթերթիկի երկրորդ էջում նշվում են ընտրություններին մասնակցող կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի համապատասխան տարածքային ընտրական ցուցակում ընդգրկված թեկնածուների ազգանունները, անունները և հայրանունները՝ ազգանունների այբբենական հերթականությամբ: Թեկնածուների անունների աջ կողմում նախատեսվում են դատարկ քառանկյուններ՝ ընտրողի կողմից նշում կատարելու համար:

Քվեաթերթիկների և քվեարկության ծրարների տրամադրման համար պատասխանատու հանձնաժողովի անդամն ընտրողին տրամադրում է ընտրություններին մասնակցող յուրաքանչյուր կուսակցության մեկական քվեաթերթիկ և քվեարկության մեկ ծրար: **Ընտրողը չի կարող հրաժարվել բոլոր քվեաթերթիկներն ստանալուց:**



Ընտրողն անցնում է քվեարկության խցիկ՝ քվեարկելու:

! Ընտրողը քվեաթերթիկը լրացնում է գաղտնի՝ քվեարկության խցիկում: Արգելվում է որևէ ձևով տեղեկանալ, թե ընտրողն ինչպես է քվեարկում:

- ✓ Ընտրողն ընտրություններին մասնակցող կուսակցություններից, կուսակցությունների դաշինքներից որևէ մեկին ընտրում է այդ կուսակցության քվեաթերթիկը քվեարկության ծրարի մեջ դնելու միջոցով:
- ✓ Տարածքային ընտրական ցուցակի թեկնածուներից որևէ մեկին ընտրելու դեպքում ընտրողն իր ընտրած քվեաթերթիկի երկրորդ էջում V ձևի նշում է կատարում այն թեկնածուի անվան դիմացի քառանկյունում, որին կողմ է քվեարկում:
 - ✎ Եթե ընտրողը կարծում է, որ քվեաթերթիկը սխալ է լրացրել կամ վնասել է, ապա կարող է դիմել հանձնաժողովի նախագահին՝ նոր քվեաթերթիկ ստանալու համար:
 - ✎ Հանձնաժողովի նախագահի հանձնարարությամբ ընտրողին հարկացվում է յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի մեկական քվեաթերթիկ: Սխալ լրացված (վնասված) քվեաթերթիկը անհապաղ մարվում է:



✓ Քվեաթերթիկն **առանց ծալելու** դնում է քվեարկության ծրարի մեջ:



✓ Չօգտագործված քվեաթերթիկները գցվում են քվեարկության խցիկում տեղադրված առանձին տուփի մեջ:

**Քվեաթերթիկ և քվեարկության ծրար ստանալն
Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների,
ինչպես նաև համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի
ընտրությունների ժամանակ**

Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների ընտրությունների քվեաթերթիկի ձախ կողմում նշվում են կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների անվանումները՝ ըստ այբբենական հերթականության, և ընտրական ցուցակի առաջին երեք թեկնածուների ազգանունները, անունները և հայրանունները, իսկ աջ կողմում նախատեսվում են դատարկ քառանկյուններ՝ ընտրողի կողմից նշում կատարելու համար:

Համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի ընտրությունների քվեաթերթիկի ձախ կողմում նշվում են թեկնածուների ազգանունը, անունը, հայրանունը՝ այբբենական հերթականությամբ, առաջադրող կուսակցության անվանումը, ինքնաառաջադրման դեպքում՝ «ինքնաառաջադրում» բառը, իսկ աջ կողմում նախատեսվում են դատարկ քառանկյուններ՝ ընտրողի կողմից նշում կատարելու համար:

Քվեաթերթիկների և քվեարկության ծրարների տրամադրման համար պատասխանատու հանձնաժողովի անդամն ընտրողին է տրամադրում **մեկ քվեաթերթիկ և քվեարկության մեկ ծրար**: Միաժամանակ համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի ընտրության քվեարկություն անցկացվելու դեպքում՝ քվեաթերթիկներ և քվեարկության ծրարներ:

Ընտրողն անցնում է քվեարկության խցիկ՝ քվեարկելու:

✓ Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների ընտրությունների ժամանակ ընտրողը **V** ձևի նշում է կատարում այն կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի անվան դիմացի քառանկյունում, որին կողմ է քվեարկում:

✓ համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի ընտրությունների ժամանակ ընտրողը **V** ձևի նշում է կատարում այն թեկնածուի անվան դիմացի քառանկյունում, որին կողմ է քվեարկում:

✓ մեկ թեկնածու քվեարկվելու դեպքում ընտրողը, եթե կողմ է քվեարկելու, **V** ձևի նշում է կատարում «կողմ եմ» բառերի, եթե դեմ՝ «դեմ եմ» բառերի դիմաց:

➡ **Քվեաթերթիկն ինքնուրույն լրացնելու հնարավորություն չունեցող ընտրողն իրավունք ունի հանձնաժողովի նախագահին տեղեկացնելուց հետո քվեարկության խցիկ հրավիրելու այլ անձի, որը չպետք է լինի ընտրական հանձնաժողովի անդամ, վստահված անձ, դիտորդ, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչ, այցելու:**

➡ **Անձն իրավունք ունի օգնելու քվեաթերթիկն ինքնուրույն լրացնելու հնարավորություն չունեցող միայն մեկ ընտրողի:**

➡ **Բացի նշված դեպքից, քվեաթերթիկը լրացնելիս քվեարկության խցիկում այլ անձի ներկայությունն արգելվում է:**

- Քվեաթերթիկն ինքնուրույն լրացնելու հնարավորություն չունեցող ընտրողին օգնող անձի փվյալները գրառվում են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:
- Եթե ընտրողը կարծում է, որ քվեաթերթիկը սխալ է լրացրել կամ վնասել է, ապա կարող է դիմել հանձնաժողովի նախագահին՝ նոր քվեաթերթիկ ստանալու համար:
- Հանձնաժողովի նախագահի հանձնարարությամբ ընտրողին հափկացվում է նոր քվեաթերթիկ: Սխալ լրացված (վնասված) քվեաթերթիկը անհապաղ մարվում է:

✓ Ընտրողը քվեաթերթիկը տեղավորում է քվեարկության ծրարում:

- Միաժամանակ համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի ընտրության քվեարկություն անցկացվելու դեպքում ընտրողը յուրաքանչյուր քվեաթերթիկ տեղավորում է համապատասխան ծրարում:

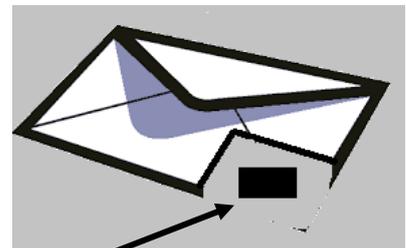


Քվեարկելուց անմիջապես հետո ընտրողը՝

- մոտենում է քվեատուփի մոտ ինքնաստանձվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու անդամին
- նրան է հանձնում քվեարկության կտրոնը:

Ինքնաստանձվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու հանձնաժողովի անդամը.

- ✓ ստուգում է կտրոնը, իր նախաձեռնությամբ կամ հանձնաժողովի այլ անդամի կամ վստահված անձի պահանջով կարող է ստուգել նաև ընտրողի անձը հաստատող փաստաթուղթը.
- ✓ առանց քվեարկության ծրարն ընտրողից վերցնելու քվեարկության ծրարի կտրվածքի միջով քվեաթերթիկին է փակցնում ինքնաստանձվող դրոշմանիշը.
- ✓ բացում է քվեատուփի ճեղքը և ընտրողին հնարավորություն է ընձեռում քվեարկության ծրարը գցելու քվեատուփի մեջ:



! *Եթե ընտրողը չի ներկայացնում քվեարկության կտրոն,* ապա ինքնաստանձվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու անդամը տեղեկացնում է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին, որն ընտրողից վերցնում է քվեարկության ծրարը, անհապաղ մարում է՝ առանց ծրարի պարունակությունն ստուգելու:

Ընտրողն իրավունք չունի տեղամասային կենտրոնում հայտարարելու, թե ինչպես է քվեարկել:

Քվեարկելուց հետո ընտրողն անհապաղ պետք է դուրս գա քվեարկության սենյակից:

Քվեարկության ընթացքում տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը՝

- ⇒ մինչև ժամը 11.30-ը, 14.30-ը, 17.30-ը և 20.30-ը տարածքային ընտրական հանձնաժողով հաղորդում է համապատասխանաբար մինչև ժամը 11.00-ն, 14.00-ն, 17.00-ն և 20.00-ն տվյալ ընտրական տեղամասում քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների թիվը.
- ⇒ պահպանում է կարգ ու կանոնը տեղամասային կենտրոնում և ապահովում է քվեարկության գաղտնիությունը.
- ⇒ կարգավորում է ընտրողների հոսքը տեղամասային կենտրոն.
- ⇒ վիճակահանությունների արդյունքներին համապատասխան ապահովում է հանձնաժողովի անդամների՝ 2 ժամը մեկ պարբերականությամբ հերթափոխը.
- ⇒ ըստ անհրաժեշտության քվեաթերթիկներ և քվեարկության ծրարներ է տրամադրում հանձնաժողովի՝ քվեաթերթիկների և քվեարկության ծրարների տրամադրման համար պատասխանատու անդամին.
- ⇒ ինքնաստանձվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու անդամին հատկացնում է ինքնաստանձվող դրոշմանիշեր, եթե քվեարկության ընթացքում ինքնաստանձվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու անդամին հատկացված ինքնաստանձվող դրոշմանիշերը սպառվել են.
→ նոր ինքնաստանձվող դրոշմանիշերի հերթական խմբաքանակն է հանձնում ինքնաստանձվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու անդամից քվեարկության կտրոնները ստանալուց հետո.
- ⇒ հաշվում է ինքնաստանձվող դրոշմանիշ փակցնող և քվեատուփի համար պատասխանատու անդամից ստացած քվեարկության կտրոնները, և թիվը արձանագրում է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

Տեղամասային կենտրոնի փակումը

Քվեարկության օրը՝ ժամը 20:00 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը հայտարարում է քվեարկության ավարտի մասին և



- ✓ արգելում է ընտրողների մուտքը քվեարկության սենյակ.
- ✓ քվեարկության սենյակում գտնվող ընտրողներին քվեարկելու հնարավորություն է տալիս.
- ✓ փակում է քվեատուփի ճեղքը:

Քվեարկության արդյունքների ամփոփումը

Քվեարկության արդյունքների ամփոփումը կատարվում է հենց քվեարկության սենյակում:

Քվեարկության արդյունքների ամփոփումն սկսվում է անմիջապես քվեարկության ավարտից հետո և ընթանում առանց ընդհատման մինչև քվեարկության արդյունքների ամփոփման վերաբերյալ արձանագրության կազմումը:

Քվեարկության արդյունքների ամփոփման փուլում անհրաժեշտ է խստորեն պահպանել ընտրական օրենսգրքի 68-րդ հոդվածով սահմանված գործողությունների հաջորդականությունը.

- 1. փաթեթավորում է** հանձնաժողովի անդամների անհատական կնիքները, փաթեթը կնքվում և տեղադրվում է պարկում.

2. հաշվում է քվեարկության մասնակիցների ընդհանուր թիվը ըստ ընտրողների ցուցակում առկա անհատական կնիքներով նշումների:

Առկայության դեպքում **առանձին հաշվում է նաև՝**

- քվեարկության օրն ընտրական տեղամասում կազմված լրացուցիչ ցուցակում առկա ստորագրությունների թիվը,
- շրջիկ արկղով քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների լրացուցիչ ցուցակներում առկա ստորագրությունների թիվը:

3. Այդ թվերը հրապարակվում և արձանագրվում են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

4. Հանձնաժողովի նախագահը գրանցամատյանում արձանագրված՝ ընտրական տեղամասում քվեարկության մասնակիցների ընդհանուր թիվը կապի հնարավոր միջոցներով անհապաղ հայտնում է տարածքային ընտրական հանձնաժողով:

5. Եթե տեխնիկական սարքավորումն անխափան աշխատել է քվեարկության ընթացքում, ապա Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ տեխնիկական սարքավորման միջոցով տպում է տեղեկանք, որում, առանց ընտրական տեղամասի համարը նշելու, նշվում է տեխնիկական սարքավորման միջոցով գրանցված ընտրողների հերթական համարը համապատասխան ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում:

- ➡ Տեղեկանքը պետք է պարունակի նշում այն ընտրողների վերաբերյալ, որոնց գրանցման ժամանակ չի հաջողվել ճանաչել մատնահետքը, և գրանցումն իրականացվել է միայն անձը հաստատող փաստաթղթի հիման վրա:
- ➡ Տեղեկանքի մեկական օրինակ ըստ պահանջի տրամադրվում է ընտրություններին մասնակցող յուրաքանչյուր կուսակցության մեկական վստահված անձի:
- ➡ Տեղեկանքի մեկ օրինակը ստանձվում է առանձին թղթի վրա, որից հետո տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նիստին ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց հնարավորություն է ընձեռվում լուսանկարելու այն:
- ➡ Հանձնաժողովի նիստին ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց կողմից տեղեկանքը լուսանկարելուց հետո տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը տեղեկանքն ստորագրում է և կնքում հանձնաժողովի կնիքով:
- ➡ Վստահված անձանց, դիտորդներին, ՋԼՄ ներկայացուցիչներին մինչև ընտրողների ցուցակների փաթեթավորումը տրամադրվում է ընդհանուր 30 րոպե, որպեսզի նրանք ընտրանքային կարգով համադրեն տեղեկանքի տվյալները քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակի հետ: Ընտրողների ցուցակները և տեղեկանքը փաթեթավորում են, փաթեթը կնքվում և տեղադրվում է պարկում:

Ուշադրություն



Տեղեկանքը տպելու անհնարինության դեպքում այդ մասին համապատասխան գրառում է կատարվում գրանցամատյանում:

6. հաշվում է ընտրողներից ստացված տեխնիկական սարքավորման միջոցով տպված քվեարկության կտրոնները, փաթեթավորում, փաթեթները կնքում և տեղադրում է պարկում:

7. հաշվում է ընտրողներից ստացված համարակալված քվեարկության կտրոնները, փաթեթավորում, փաթեթները կնքում և տեղադրում է պարկում:

8. հաշվում է չօգտագործված ինքնաստանձվող դրոշմանիշերը, փաթեթավորում, փաթեթը կնքում և տեղադրում է պարկում:

9. հաշվում է չօգտագործված համարակալված քվեարկության կտրոնները, փաթեթավորում, փաթեթը կնքում և տեղադրում է պարկում:

➔ համարակալված քվեարկության կտրոնները չօգտագործվելու դեպքում դրանք չեն հաշվվում, և նշվում է տարածքային ընտրական հանձնաժողովի հատկացրած կտրոնների թիվը:

10. առանց հաշվելու փաթեթավորում է չօգտագործված քվեաթերթիկները և սահմանված կարգով ներկայացնում տարածքային ընտրական հանձնաժողով:

Այդ գործողությունների արդյունքները հրապարակվում են և արձանագրվում տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

⇒ Միաժամանակ համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի ընտրությունների դեպքում առաջին հերթին ամփոփվում են **համայնքի ավագանու ընտրության քվեարկության արդյունքները:**

Քվեաթերթիկների տեսակավորումը _____

- ⇒ Հանձնաժողովի նախագահը բացում է քվեատուփը.
- ⇒ քվեատուփից հանում քվեարկության մեկ ծրար.
- ⇒ ցուցադրում այնպես, որ այն տեսանելի լինի ներկաների համար.
- ⇒ քվեարկության ծրարից հանում է քվեաթերթիկը.



! Ուշադրություն

- ! Քվեարկության ծրարի մեջ մեկից ավելի քվեաթերթիկներ գտնվելու դեպքում հաշվարկում ընդգրկվում է **միայն սահմանված նմուշի քվեաթերթիկը**, այսինքն՝ հաստատված նմուշի քվեաթերթիկը, **որի վրա փակցված է այդ ընտրական տեղամասի ինքնաստանձվող դրոշմանիշը:**
- ! Ավելորդ գրառում պարունակող քվեարկության ծրարի դեպքում **քվեաթերթիկը ծրարից չի հանվում**, քվեարկության ծրարը դրանում գտնվող քվեաթերթիկի հետ անհապաղ մարվում է:

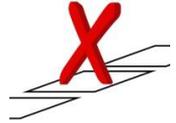
Քվեաթերթիկների տեսակավորումը
Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ

⇒ Հանձնաժողովի նախագահը.

- ✘ հայտարարում է քվեաթերթիկի սահմանված կամ չսահմանված նմուշի լինելու մասին,
- ✘ վավեր կամ անվավեր լինելու մասին (**այս փուլում տարածքային ընտրական ցուցակում ընդգրկված թեկնածուի մասով քվեաթերթիկի վավերականության գնահատում չի իրականացվում**),

! Ուշադրություն

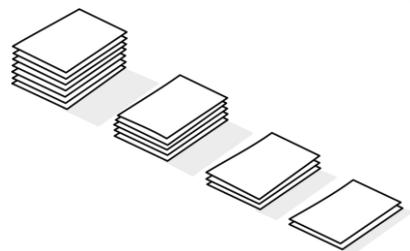
Ազգային ժողովի ընտրությունների դեպքում սահմանված նմուշի քվեաթերթիկն **անվավեր է, եթե ներառում է ավելորդ գրառում:**



- ✘ **վավեր քվեաթերթիկի դեպքում հայտարարում է** կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի անվանումը, որի օգտին է քվեաթերթիկը.
- ✘ **քվեաթերթիկը ցուցադրվում է** այնպես, որ տեսանելի լինի ներկաների համար:
- ✘ պահանջի դեպքում քվեաթերթիկը փոխանցվում է հանձնաժողովի մյուս անդամներին:
- ✘ հանձնաժողովի նախագահի հայտարարությանը համաձայն չլինելու դեպքում հանձնաժողովի անդամը ներկայացնում է առարկություն:
- ✘ առարկության դեպքում քվեարկության է դրվում հանձնաժողովի անդամի առաջարկությունը,
- ✘ առարկության ընդունման մասին որոշմանը համապատասխան, իսկ առարկությունը չընդունվելու կամ առարկություն չլինելու դեպքում՝ հանձնաժողովի նախագահի հայտարարության համաձայն, քվեաթերթիկը դրվում է համապատասխան կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի օգտին քվեարկած քվեաթերթիկների փաթեթի մեջ:

Այս գործողությունը կրկնվում է քվեատուփում առկա բոլոր ծրարների համար:

- ⇒ յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի օգտին քվեարկված քվեաթերթիկները և անվավեր քվեաթերթիկները տեսակավորվում են առանձին-առանձին:
- ⇒ Քվեաթերթիկներն ըստ կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի օգտին քվեարկված քվեաթերթիկների տեսակավորելուց և հաշվարկելուց հետո ստացված թվերը բարձրաձայն հայտարարվում և գրանցվում են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:
- ⇒ յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի վավեր քվեաթերթիկները տեսակավորելուց հետո տեղամասային ընտրական հանձնաժողովը (ըստ առավել թվով կողմ քվեարկված քվեաթերթիկներ ստացած կուսակցությունների) հաշվարկում է կուսակցության տարածքային ընտրական ցուցակում ընդգրկված յուրաքանչյուր թեկնածուին կողմ քվեարկված քվեաթերթիկների թիվը: **Այդ նպատակով.**



☞ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը, քվեաթերթիկի երկրորդ էջում կատարված նշումի համաձայն, հայտարարում է, թե կուսակցության տարածքային ընտրական ցուցակի որ թեկնածուի օգտին է քվեարկված:



Ուշադրություն

Եթե քվեաթերթիկը երկրորդ էջում ներառում է՝

- մեկից ավելի թեկնածուների օգտին նշումներ
- որևէ նշում չի ներառում
- ակնհայտ խախտված է քվեաթերթիկում նշում կատարելու սահմանված V ձևը,

ապա քվեաթերթիկը մնում է միայն կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի օգտին քվեարկած քվեաթերթիկների փաթեթում:

☞ Քվեաթերթիկը ցուցադրվում է այնպես, որ տեսանելի լինի ներկաների համար: Պահանջի դեպքում քվեաթերթիկը փոխանցվում է հանձնաժողովի մյուս անդամներին: Հանձնաժողովի նախագահի հայտարարությանը համաձայն չլինելու դեպքում հանձնաժողովի անդամը ներկայացնում է առարկություն: Առարկության դեպքում քվեարկության է դրվում հանձնաժողովի անդամի առաջարկությունը, և առարկության ընդունման մասին որոշմանը համապատասխան, իսկ առարկությունը չընդունվելու կամ առարկություն չլինելու դեպքում՝ հանձնաժողովի նախագահի հայտարարության համաձայն, քվեաթերթիկը դրվում է համապատասխան պատգամավորի թեկնածուի օգտին քվեարկած քվեաթերթիկների փաթեթի մեջ:

Այս գործողությունը կրկնվում է յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի օգտին քվեարկած բոլոր քվեաթերթիկների համար:

Նշված կարգով յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի քվեաթերթիկները տեսակավորելուց հետո հաշվարկվում է այդ կուսակցության տարածքային ընտրական ցուցակի յուրաքանչյուր թեկնածուի օգտին քվեարկված քվեաթերթիկների թիվը, բարձրաձայն հայտարարվում և գրանցվում է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

Բոլոր կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների քվեաթերթիկները տեսակավորելուց հետո յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի կողմ քվեարկած քվեաթերթիկները փաթեթավորվում են միասին:

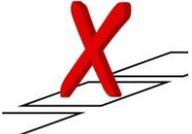
Քվեաթերթիկների տեսակավորումը Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավազանիների, ինչպես նաև համայնքի ղեկավարի և ավազանու անդամի ընտրությունների ժամանակ

⇒ Հանձնաժողովի նախագահը.

- ☞ հայտարարում քվեաթերթիկի վավեր, անվավեր կամ չսահմանված նմուշի լինելու մասին
- ☞ վավեր քվեաթերթիկի դեպքում հայտարարում է նաև, թե որ կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի օգտին է քվեարկված:
- ☞ համայնքի ղեկավարի և ավազանու անդամի ընտրությունների ժամանակ, վավեր քվեաթերթիկի դեպքում հայտարարում է նաև, թե որ թեկնածուի օգտին է քվեարկված
- ☞ քվեաթերթիկը ցուցադրվում է այնպես, որ տեսանելի լինի ներկաների համար:
- ☞ պահանջի դեպքում քվեաթերթիկը փոխանցվում է հանձնաժողովի մյուս անդամներին:
- ☞ Հանձնաժողովի նախագահի հայտարարությանը համաձայն չլինելու դեպքում հանձնաժողովի անդամը ներկայացնում է առարկություն:
- ☞ Առարկության դեպքում քվեարկության է դրվում հանձնաժողովի անդամի առաջարկությունը,

- ✘ առարկության ընդունման մասին որոշմանը համապատասխան, իսկ առարկությունը չընդունվելու կամ առարկություն չլինելու դեպքում՝ հանձնաժողովի նախագահի հայտարարության համաձայն, քվեաթերթիկը դրվում է կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի կամ թեկնածուի օգտին քվեարկած քվեաթերթիկների փաթեթի մեջ,
- ✘ մեկ թեկնածու քվեարկվելու դեպքում՝ թեկնածուին կողմ կամ դեմ քվեարկված կամ անվավեր քվեաթերթիկների փաթեթի մեջ:

Այդ գործողությունը կրկնվում է քվեատուփում առկա բոլոր ծրարների համար:

! Ուշադրություն
 Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների, համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի ընտրությունների դեպքում սահմանված նմուշի  քվեաթերթիկն անվավեր է, եթե՝

- ✓ մեկից ավելի թեկնածուի, կուսակցության օգտին նշումներ է ներառում.
 - ✓ մեկ թեկնածու քվեարկվելու դեպքում միաժամանակ «կողմ եմ» և «դեմ եմ» բառերի դիմաց նշումներ է ներառում.
 - ✓ բացի քվեարկության համար սահմանած V ձևի կամ դրան նմանվող նշանից, ներառում է ավելորդ գրառում.
 - ✓ որևէ նշում չի ներառում.
 - ✓ ակնհայտ խախտված է քվեաթերթիկում նշում կատարելու սահմանված V ձևը:
- ⇒ Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների ընտրության ժամանակ յուրաքանչյուր կուսակցության, կուսակցությունների դաշինքի օգտին քվեարկված քվեաթերթիկները և անվավեր քվեաթերթիկները տեսակավորվում են առանձին-առանձին:
- ⇒ համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի ընտրությունների ժամանակ յուրաքանչյուր թեկնածուների օգտին քվեարկված քվեաթերթիկները և անվավեր քվեաթերթիկները տեսակավորվում են առանձին-առանձին.
- ⇒ քվեարկված քվեաթերթիկները տեսակավորելուց և հաշվարկելուց հետո ստացված թվերը բարձրաձայն հայտարարվում և գրանցվում են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

Ուշադրություն

- ! Քվեաթերթիկների տեսակավորումն իրականացնելու ժամանակ հանձնաժողովի անդամներին արգելվում է նշումներ կատարել, ինչպես նաև իրենց մոտ ունենալ գրիչներ, մատիտներ կամ նշումներ կատարելու այլ առարկաներ:
- ! Արդյունքներն ամփոփելիս չսահմանված նմուշի քվեաթերթիկները հաշվի չեն առնվում և չեն հաշվարկվում:
- ! Հաշվարկված և տեսակավորված քվեաթերթիկները սահմանված կարգով փաթեթավորվում են, իսկ փաթեթները կնքվում և տեղադրվում են պարկում:
- ! Փաթեթների վրա պետք է առկա լինի հանձնաժողովի նախագահի ստորագրությունը:
- ! Հանձնաժողովի մյուս անդամները և վստահված անձինք ևս իրավունք ունեն ստորագրելու փաթեթների վրա:
- ! Ընտրական փաստաթղթերի պարկը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում պետք է փակվի:
- ! Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում այդ պարկը սահմանված կարգով փակելու համար պատասխանատու է հանձնաժողովի նախագահը
- ! Պարկի վրա պետք է առկա լինի հանձնաժողովի նախագահի ստորագրությունը:
- ! Հանձնաժողովի մյուս անդամները և վստահված անձինք ևս իրավունք ունեն ստորագրելու պարկի վրա:
- ! Գրանցամատյանում գրառվում են փաթեթների և պարկի վրա ստորագրողների անուն-ազգանունները, դրվում ստորագրության նմուշները:



ՈՒ Շ Ա Դ Ր ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Արձանագրության կազմումը հանձնաժողովը պետք է ավարտի քվեարկության ավարտից 12 ժամ հետո:



Արձանագրությունը կազմվում է 4 օրինակից.



- ✓ 1 օրինակը փակցվում է տեղամասային կենտրոնում՝ ընտրողների ցուցակների կողքին.
- ✓ 1 օրինակը տեղադրվում է ընտրական փաստաթղթերի պարկում.
- ✓ 2 օրինակը ներկայացվում են տարածքային ընտրական հանձնաժողով.

Արձանագրությունը ստորագրում են հանձնաժողովի նախագահը, քարտուղարը և անդամները, կնքում է հանձնաժողովի նախագահը:

Հանձնաժողովի անդամը պարտավոր է ստորագրել արձանագրությունը: Եթե նա արձանագրության տվյալների վերաբերյալ ունի առարկություն (հատուկ կարծիք), ապա այդ մասին գրառում է կատարում արձանագրությունում՝ դրա համար նախատեսված հատուկ տեղում:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց պահանջով նրանց տրվում է ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների արձանագրությունից քաղվածք:



Ուշադրություն

Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ

- ! տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստին ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձինք կարող են լուսանկարել կամ տեսանկարահանել ընտրական տեղամասում կազմված քվեարկության արդյունքների արձանագրությունը.
- ! տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստին ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց պահանջով նրանց տրվում է ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների արձանագրությունից քաղվածք (**առանց տարածքային ընտրական ցուցակներում ընդգրկված թեկնածուների տվյալների**)՝ վավերացված հանձնաժողովի նախագահի և քարտուղարի ստորագրություններով և հանձնաժողովի կնիքով.

Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի ավագանիների, ինչպես նաև համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամի ընտրությունների ժամանակ

- ! տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստին ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց պահանջով նրանց տրվում է ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների արձանագրությունից քաղվածք՝ վավերացված հանձնաժողովի նախագահի և քարտուղարի ստորագրություններով և հանձնաժողովի կնիքով:



Քվեարկության ավարտից հետո ոչ ուշ, քան 14 ժամվա ընթացքում տարածքային ընտրական հանձնաժողով են ներկայացվում.

- ընտրական փաստաթղթերի մեկանգամյա օգտագործման պարկը.
- չօգտագործված քվեարկության ծրարների փաթեթը.
- չօգտագործված քվեաթերթիկները.
- քվեարկության արդյունքների արձանագրության 2 օրինակը.
- տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանը.
- տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կնիքը.
- տեխնիկական սարքավորումը.
- քվեատուփը /քվեատուփերը, Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ նաև շրջիկ արկղը/.
- քվեարկության խցիկները:

Ընտրական փաստաթղթերը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը և քարտուղարը տարածքային ընտրական հանձնաժողով են տեղափոխում ոստիկանության ծառայողների ուղեկցությամբ:

Ընտրական փաստաթղթերն տարածքային ընտրական հանձնաժողովում հանձնվում և ընդունվում են հանձնողի ու ընդունողի կողմից ստորագրելու և ստացական տալու միջոցով:



ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

- ⇒ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանը,
- ⇒ քվեարկության արդյունքների արձանագրության 2 օրինակը,
- ⇒ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կնիքը,
- ⇒ չօգտագործված քվեարկության ծրարների փաթեթը,
- ⇒ չօգտագործված քվեաթերթիկները,

տարածքային ընտրական հանձնաժողով են տեղափոխվում առանց մեկանգամյա օգտագործման պարկում տեղադրելու:

Դիտորդները, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները, վստահված անձինք, այցելուները քվեարկության արդյունքներն ամփոփելուց հետո կարող են իրենց միջոցներով ուղեկցել ընտրական փաստաթղթերը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովից տարածքային ընտրական հանձնաժողով տեղափոխող մեքենան:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի որոշումը, գործողությունը (անգործությունը) կարող է բողոքարկել՝



- 🔗 յուրաքանչյուր ոք, ով գտնում է, որ խախտվել կամ կարող է խախտվել իր՝ սույն օրենսգրքով սահմանված սուբյեկտիվ ընտրական իրավունքը.
- 🔗 վստահված անձը, եթե գտնում է, որ խախտվել է իր կամ իր վստահորդի՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքը.
- 🔗 դիտորդը կամ այցելուն, եթե գտնում է, որ խախտվել է իր՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքը.
- 🔗 զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչը, եթե գտնում է, որ խախտվել է իր՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքը.
- 🔗 ընտրություններին մասնակցող կուսակցության լիազոր ներկայացուցիչը, եթե գտնում է, որ խախտվել է իր կամ իր վստահորդ կուսակցության կամ կուսակցության ընտրական ցուցակում ընդգրկված թեկնածուի՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքը:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի ընդունած որոշումների, գործողությունների կամ անգործության մասին բողոքները, ներկայացվում են համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողով՝

- **2 օրվա ընթացքում այն օրվանից, երբ դիմողն իմացել է կամ ողջամտորեն պարտավոր էր իմանալ խախտման մասին. բողոքները ներկայացվում են՝**
 - ! **աշխատանքային օրերին՝ ժամը 9.00-ից մինչև 18.00-ն.**
 - ! **կամ քվեարկության նախորդ օրը՝ ժամը 9.00-ից մինչև 19.00-ն**
- **Քվեարկության օրվա ընթացքում կամ քվեարկության հաջորդ օրը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի ընդունած որոշումների, գործողությունների կամ անգործության մասին բողոքները ներկայացվում են՝**
 - ! **քվեարկության օրը ժամը 8.00-ից մինչև ժամը 22.00-ն.**
 - ! **կամ քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12.00-ից մինչև ժամը 18.00-ն.**
 - ! **կամ քվեարկությունից հետո երկրորդ օրը՝ ժամը 9.00-ից մինչև ժամը 11.00-ն:**

Համապատասխան տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամը, եթե արձանագրությունում կատարել է գրառում հատուկ կարծիք ունենալու մասին՝ **իրավունք ունի ներկայացնելու.**

- ✓ **ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին դիմում:**
 - Դիմում կարող է ներկայացվել միայն համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողով՝
 - ! **քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12.00-ից մինչև ժամը 18.00-ն**
 - ! **կամ քվեարկությունից հետո երկրորդ օրը՝ ժամը 9.00-ից մինչև ժամը 11.00-ն:**
- ✓ **ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի մասին դիմում:** Վերահաշվարկի դիմումը պետք է ներառի դիմողի անունը, ազգանունը, դիմողի հասցեն և այն ընտրական տեղամասի համարը, որում պահանջվում է կատարել վերահաշվարկ, ինչպես նաև այն քվեարկության արդյունքները (եթե միաժամանակ կայացել է մի քանի քվեարկություն), որոնց վերաբերյալ պահանջվում է վերահաշվարկ անցկացնել: Դիմումին կարող են կցվել քվեարկության արդյունքների սխալ ամփոփման ապացույցներ: Վերահաշվարկի դիմումը պետք է ստորագրված լինի դիմումատուի կողմից:

Վերահաշվարկի դիմում կարող է ներկայացվել միայն համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողով՝

! քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12.00-ից մինչև ժամը 18.00-ն,

! կամ քվեարկությունից հետո երկրորդ օրը՝ ժամը 9.00-ից մինչև ժամը 11.00-ն:

- ✓ Եթե միաժամանակ կայացել է մի քանի քվեարկություն, ապա տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամը վերահաշվարկի դիմում կարող է ներկայացնել միայն այն քվեարկության արդյունքի վերաբերյալ, որի արձանագրությունում կատարել է հատուկ կարծիք ունենալու մասին գրառում:
- ✓ Միաժամանակ մեկից ավելի քվեարկություններ անցկացվելու դեպքում յուրաքանչյուր քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի համար ներկայացվում է առանձին դիմում:
- ✓ Տարածքային ընտրական հանձնաժողովը մերժում է ընտրական տեղամասի քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի դիմումը և վերահաշվարկ չի իրականացնում, եթե պահանջվել է քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի իրականացում ընտրական օրենսգրքի 51-րդ հոդվածի դրույթների խախտումով:

Ընտրական հանձնաժողովներ ներկայացված դիմումը պետք է.

- ! ստորագրված լինի դիմողի կողմից,
- ! ներառի դիմողի անունը, ազգանունը,
- ! դիմողի հասցեն,
- ! տրման ամսաթիվը,
- ! կարող է ներառել նաև դիմողի հեռախոսահամարը, էլեկտրոնային փոստի հասցեն
- ! դիմումում պետք է սահմանված լինի դիմողի պահանջը,
- ! բերված լինեն դիմողի հիմնավորումները,
- ! հնարավոր ապացույցները պետք է կցված լինեն դիմումին,

Եթե դիմումը ներկայացվում է ներկայացուցչի միջոցով, ապա պետք է ներկայացվի նաև օրենքով սահմանված կարգով տրված լիազորագիր:

Ընտրական հանձնաժողովի անդամի կողմից ներկայացված դիմումին կից պետք է ներկայացվի հանձնաժողովի անդամի սահմանված նմուշի վկայականի պատճենը:

Դիմողը դիմումը հասցեագրում է այն ընտրական հանձնաժողովին, որի իրավասության սահմաններում է բարձրացված հարցի լուծումը: Եթե դիմում տալու համար ընտրական օրենսգրքով նախատեսված է վերջնաժամկետ, ապա դիմումը համարվում է պատշաճ ժամկետում ներկայացված, եթե այն մինչև վերջնաժամկետը մուտքագրվել է համապատասխան ընտրական հանձնաժողով:

Ոչ իրավասու ընտրական հանձնաժողով ներկայացված դիմումները կամ վերջնաժամկետից ուշ ներկայացված դիմումները չեն քննարկվում և գրությամբ վերադարձվում են դիմումատուին՝ նշելով պատճառը:

Ընտրական հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները (անգործությունը) վերադաս ընտրական հանձնաժողով բողոքարկելու դեպքում բողոք ներկայացնող կողմը կրում է իր ներկայացրած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը: Սահմանված կանոնները վերաբերում են նաև ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին դիմումներին: